ORTODOKSİA

Ahlakî ve dinî resale

Müdir mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
FENER RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Περιοδικὸν ἠθικοθρησκευτικὸν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἔτος Η' — Κωνσταντινούπολις. — Ἰούλιος 1933. — Τεῦχος 91

Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΣ

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς χριστιανούς μας δὲν ἐνέκυψαν εἰς τὸν πολύτιμον θησαυρὸν τῶν Γραφῶν καὶ δὲν ἀπησχολήθησαν σοβαρῶς μὲ τὸ σπουδαιότατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ζήτημα τῆς θρησκείας συχνὰ διερωτῶνται καὶ θέτουν τὴν ἀπορίαν των καὶ ἐνώπιον ἄλλων ἐντριβῶν περὶ τὰ θρησκευτικὰ καὶ θεολογικὰ ζητήματα : πῶς θὰ σωθοῦν ἄνθρωποι καὶ λαοὶ ὁλόκληροι οἱ ὁποῖοι δὲν ἤκουσαν τοῦ Χριστοῦ τὸ Εὐαγγέλιον; Μερικοὶ δὲ ἔχουν τὴν ἰδέαν ὅτι καὶ χριστιανοὶ ἀκόμη, βαπτισθέντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, μὴ σχόντες ὅμως τὸ προνόμιον νὰ κατηχηθοῦν καὶ νὰ καταρτισθοῦν θρησκευτικῶς, δὲν θὰ τύχουν συγχωρήσεως ὑπὸ τοῦ Δικαιοκρίτου, ὅταν ἐμφανισθοῦν ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ Του βήματος. Ὁ Ἀπ. Παῦλος εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς μᾶς δίδει τὴν ἀπάντησιν ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πρώτους, ἀπάντησιν ἡ ὁποία ἄριστα ἐφαρμόζεται καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν. Ἰδοὺ τί λέγει τῆς ἐκλογῆς τὸ σκεῦος : «Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιεῖ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων». Τὸ χωρίον

εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται λόγος περὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου δύναται κατ' ἀναλογίαν νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸ Εὐαγγέλιον. Κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, λοιπόν, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι δὲν ἔλαβον γνῶσιν τοῦ Νόμου δὲν εὑρίσκονται ὅλως διόλου εἰς τὸ σκότος, δὲν εἶναι ἐστερημένοι ὁδηγοῦ καὶ φύλακος εἰς τὴν ἠθικὴν ζωήν των· τοιοῦτος δι' αὐτοὺς εἶναι ὁ ἔμφυτος ἠθικὸς νόμος, τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὁποίου μαρτυρεῖ ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως. Κάθε ὂν ἀνθρώπινον τὸ ὁποῖον κατοικεῖ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν αὐτὴν εἶναι ἐφωδιασμένον μὲ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως. Εἴχομεν τὸ ὕψιστον προνόμιον νὰ φωτισθῶμεν ὑπὸ τοῦ σωτηρίου φωτὸς τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ· ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἔχομεν πρόχειρα τὰ μέσα τῆς ἀναγεννήσεως καὶ σωτηρίας· τὰ μυστήρια μᾶς ἁγιάζουν, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μᾶς διαφωτίζει καὶ μᾶς κινεῖ εἰς μετάνοιαν, διόρθωσιν, ἐπιστροφήν· παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα τὰ πλούσια καὶ ἀνεκτίμητα μέσα τὰ ὁποῖα ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας καὶ τὰ ὁποῖα ὅπως εἰμποροῦμεν νὰ τὰ χρησιμοποιήσωμεν καὶ νὰ τὰ οἰκειωθῶμεν, τοιουτοτρόπως εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ τὰ ἀπορρίψωμεν καὶ ἀπαρνηθῶμεν, ὑπάρχει ἐντός μας κἄτι τὸ ὁποῖον δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν, παρ' ὅλας μας τὰς προσπαθείας, νὰ τὸ ἀποβάλωμεν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ τὸ ἐκριζώσωμεν· καὶ τοῦτο εἶναι ἡ συνείδησις.

Ἡ συνείδησις εἶναι, τρόπον τινά, ὁ ἔκτακτος ἀπεσταλμένος καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ μέσα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι ὁ ἄγρυπνος φύλαξ καὶ φρουρὸς τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς μας· ἡ φωνὴ ἡ ὁποία ἀκούεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐντός μας καὶ μᾶς προτρέπει μὲν καὶ μᾶς ὠθεῖ εἰς ἔργα ἀγαθά, μεγάλα καὶ γενναῖα καὶ μᾶς ἐπευφημεῖ καὶ μᾶς χειροκροτεῖ, ὅταν τὰ φέρωμεν εἰς πέρας, μᾶς ἀποτρέπει δὲ καὶ μᾶς ἐξορκίζει νὰ μὴ κάμωμεν τὸ κακόν, καὶ μᾶς τιμωρεῖ σκληρῶς καὶ ἀμειλίκτως, ὅταν τὸ διαπράξωμεν. Εἶναι ὁ ἀδέκαστος καὶ ἀπροσωπόληπτος κριτής, ὁ ὁποῖος ἔστησε τὸν θρόνον του εἰς τὴν ψυχήν μας κατὰ θείαν προσταγήν. Εἶναι, ἂν θέλετε, τὸ θεϊκὸν βαρόμετρον, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἐντός μας· καὶ ὅταν μὲν πρόκηται νὰ παραβῶμεν θείους ἢ ἀνθρωπίνους νόμους τὸ βαρόμετρον τῆς συνειδήσεως ὑψώνεται, μᾶς προειδοποιεῖ· βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ καταιγὶς καὶ θύελλα τύψεων τοῦ συνειδότος θὰ ἐπακολουθήσουν. «Λάβε τὰ μέτρα σου, ἄνθρωπε, μᾶς λέγει, ὁ κίνδυνος εἶναι ἀναπόφευκτος· σὲ προειδοποιῶ». Ὅταν δὲ πάλιν πρόκειται νὰ ἐνεργήσωμεν σύμφωνα μὲ τὰς ὑπαγορεύσεις της, τὸ βαρόμετρον τῆς συνειδήσεως κατέρχεται καὶ προαναγγέλλει ψυχικὴν ἠρεμίαν καὶ γαλήνην ἡ ὁποία θὰ ἐπακολουθήσῃ τὰς καλάς μας πράξεις: «προχώρει καὶ μὴ φοβοῦ, μᾶς λέγει, δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη εἶναι ἡ βεβαία ἀμοιβή σου».

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ ἀθώαν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ὅταν δὲν ἔχῃ

προξενήση βλάβην καὶ ζημίαν εἰς τὴν τιμήν, ζωὴν καὶ περιουσίαν τοῦ πλησίον, ἀλλ' εἶναι πιστὸς εἰς τὸ καθῆκόν του καὶ ἐν ἀπολύτῳ τάξει εὑρίσκεται μὲ τὴν συνείδησίν του, τίποτε ἀπολύτως δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸν ἐκφοβίση καὶ ταράξη. Ἂς μαίνεται ἡ κακία γύρω του· ἂς ἐξεγείρῃ μὲ μέσα δημαγωγικὰ ὁ φθόνος τὴν λαϊκὴν ὀργὴν καὶ τὴν κατακραυγὴν ἐναντίον του· ἂς δηλητηριάζῃ ἡ συκοφαντία τὸ περιβάλλον του· αὐτὸς ἀτάραχος καὶ ἤρεμος βαδίζει τὸν δρόμον τοῦ καθήκοντος ἔχων σύντροφον πιστὸν καὶ φρουρὸν ἀκαταμάχητον τὴν ἀθώαν του συνείδησιν. Θὰ ἔλθῃ ἐξάπαντος στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ παγίδες τῆς κακίας θὰ ἀποκαλυφθοῦν καὶ συντριβοῦν· «ἡ παγὶς συνετρίβη καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν». Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη τὸ θῦμα τοῦ φθόνου καὶ τῆς μοχθηρίας ὑποκύψῃ εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς κακίας ἀνθρώπων τῶν ὁποίων ἡ συνείδησις ἔχει πωρωθῆ καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία ἔχει τυφλωθῆ, θὰ ὑποστῇ τὴν ἧτταν καὶ τὸν θάνατον ἀκόμη, μὲ ἀγαθὴν συνείδησιν, τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει κτῆμα τιμιώτερον. Μάρτυρες καὶ ἥρωες εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν θυμάτων τούτων· δὲν ὑπάρχει δι' αὐτοὺς θάνατος καὶ φθορὰ «ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος»· ὁ ἀμαράντινος τῆς δόξης στέφανος καὶ ἡ αἰώνιος μακαριότης εἶναι ἡ ἀσφαλὴς ἀνταμοιβή των.— Σ' εὐχαριστοῦμεν Ὕψιστε Θεέ!, διότι πρὶν μᾶς δώσῃς τὸν Μονογενῆ Υἱόν Σου καὶ τὰς ἁγίας Του Γραφάς, μᾶς ἐδώρησας τὸν θεῖον αὐτὸν φύλακα, τὴν πνοήν Σου, τὴν συνείδησιν, ἡ ὁποία, ἂν ἀκούωμεν τὴν φωνήν της, ἀσφαλῶς προφυλάττει τὰ διαβήματά μας πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μας.

Δὲν ὑπάρχει μοναδικώτερον καὶ τιμαλφέστερον ἀπόκτημα ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν συνείδησιν. Πρὸ 2300 ἐτῶν περίπου ὁ μεγαλείτερος φιλόσοφος τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου ἐκάθητο εἰς τὴν φυλακὴν περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς πιστούς του φίλους. Εἶχε καταδικασθῆ εἰς θάνατον ὡς ἀσεβὴς καὶ ὡς ἀποτελῶν κίνδυνον δημόσιον ἀπὸ τοὺς συμπολίτας του καὶ περιέμενε μὲ ψυχικὴν ἀταραξίαν ἀπερίγραπτον τὸ κώνειον νὰ πίῃ. Ἐνῷ ἡ κακία ὀργιάζει γύρω του ὁ Σωκράτης ἔχει σύντροφον πιστὸν τὴν ἀθώαν του συνείδησιν, τὸ δαιμόνιον, ὅπως τὴν ὠνόμαζεν ἐκεῖνος· δι' αὐτὸν ὁ θάνατος εἶναι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς κακίας τοῦ κόσμου τούτου· καὶ εἶναι πεπεισμένος ὅτι «οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα». Δι' αὐτὸ κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμὴν ἐκείνην αὐτὸς φιλοσοφεῖ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ παρηγορεῖ τοὺς φίλους του, εἷς ἐκ τῶν ὁποίων σημειοῖ: «ἥδε ἡ τελευτὴ τοῦ ἑταίρου ἡμῖν ἐγένετο, ἀνδρὸς τῶν τότε ὧν ἐπειράθημεν ἀρίστου καὶ ἄλλως φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου».

Ἂν ὅμως τόσην δύναμιν καὶ τόσην αὐτοπεποίθησιν γεννᾷ ἡ ἀγαθὴ συνείδησις, ἡ ἔνοχος τοὐναντίον εἶναι ἡ χειροτέρα βάσανος. Ὅπως εἶπον

ἀνωτέρω, ἡ συνείδησις εἶναι αὐτὴ ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ· ὁ ἀδέκαστος κριτής, ὁ ὁποῖος δὲν δωροδοκεῖται, δὲν λανθάνει, δὲν κάμπτεται, ἀλλὰ κρίνει καὶ τιμωρεῖ δικαίως. Ὁ ἔνοχος αἰσθάνεται βαρεῖς τοὺς κτύπους τῆς συνειδήσεώς του καὶ πρὶν ἀκόμη διαπράξῃ τὸ κακόν: ταράσσεται, ἀνησυχεῖ, φοβεῖται, ὑποπτεύει τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, καὶ ἐπιζητεῖ τὸ σκότος καὶ τὴν ἐρημίαν μὲ τὴν ἀφελῆ ἰδέαν ὅτι αὐτὰ θὰ συγκαλύψουν τὸ κακὸν καὶ θὰ καθησυχάσουν τὴν συνείδησίν του ἡ ὁποία εἶναι ἀναστατωμένη. Ποῖος δὲ εἰμπορεῖ νὰ περιγράψῃ τὴν δριμύτητα τῶν τύψεων μετὰ τὴν διάπραξιν τοῦ πονηροῦ; Αἱ ἄγριαι καὶ ἀδυσώπητοι καὶ φρικαλέαι Ἐριννύες τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας, αἱ ὁποῖαι καταδιώκουν Οἰδίποδα τὸν αἱμομίκτην, Ὀρέστην τὸν μητροκτόνον καὶ Ἐφιάλτην τὸν προδότην, εἶναι ἡ τιμωρὸς συνείδησις· αὐτὴ κατατυραννεῖ καὶ κατατρώγει τὸν ἔνοχον καὶ φυγαδεύει τὸν ὕπνον ἀπὸ τὰ βλέφαρά του, τὴν γαλήνην ἀπὸ τὴν ψυχήν του. Ἡ τιμωρὸς συνείδησις ὡδήγησε τὸν δόλιον μαθητὴν εἰς τὴν ἀγχόνην καὶ ἡ φωνή της ἔκραξεν: «ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον». Ἡ τιμωρὸς συνειδησις εἶναι ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος καὶ τὸ ἄσβεστον πῦρ, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ Κύριος εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν Του. Σωρείαν παραδειγμάτων ἡ παγκόσμιος ἱστορία ἀναφέρει τυράννων, οἱ ὁποῖοι μολονότι εἶχον πέριξ αὐτῶν φρουρὰς ἰσχυροτάτας καὶ στόλους καὶ στρατοὺς κινουμένους εἰς ἓν νεῦμά των, δὲν ἠδύναντο ὅμως νὰ ἀποτινάξουν τὸν φόβον, τὸν τρόμον, τὸν ὁποῖον ἐντὸς αὐτῶν ἐγέννα ἡ ἔνοχος συνείδησις· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν διασκεδάσεων, τῶν συμποσίων καὶ τῶν ἐξωφρενικῶν ἀπολαύσεων εἰς τὰς ὁποίας ἐβυθίζοντο ἔβλεπον μὲ τοὺς ψυχικούς των ὀφθαλμοὺς μὲ πύρινα γράμματα γεγραμμένην τὴν καταδίκην των: μανί, θεκέλ, φαρές.

Ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως δὲν σιωπᾷ, δὲν κατασιγάζεται εὐκόλως. Εἶναι φωνὴ Θεοῦ· καὶ παρὰ τὸ πυκνὸν σκότος τὸ ὁποῖον ἐνίοτε τὴν περιβάλλει, ἔχει τὰς στιγμὰς τῆς ἀφυπνίσεως, ἔχει τὰς ἀναλαμπάς της. Ἂς φωνάζῃ, ὅσον θέλει, ὁ ἄπιστος ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε, ὅτι τὰ πάντα εἰς τὸ μηδὲν θὰ καταλήξουν, ὅτι μέλλουσα ζωὴ καὶ κρίσις εἶναι πλάσματα τῆς φαντασίας καὶ εὐσεβεῖς πόθοι τῆς δεισιδαιμονίας· ἂς προσπαθῇ νὰ σβύσῃ τῆς πίστεως τὸ φῶς καὶ τῆς ἀγάπης τὴν θερμότητα. Ἂν ἡ συνείδησίς του ἔχῃ ναρκωθῇ καὶ καθ' ὁλοκληρίαν πωρωθῇ, θέλει ἐξυπνήσῃ ἀσφαλῶς πέραν τοῦ τάφου! Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως σπανιώτατα εἶναι αὐτὰ τὰ θλιβερὰ παραδείγματα· διότι ὑπάρχουν στιγμαὶ κατὰ τὰς ὁποίας καὶ ὅστις ἐνομίζετο πεπωρωμένος αἰσθάνεται τοὺς κτύπους τῆς συνειδήσεως καὶ ἀφυπνίζεται ἀπὸ τὸν λήθαργον τῆς ἁμαρτίας. Αἱ στιγμαὶ αὐταὶ εἶναι αἱ τελευταῖαι τῆς ἐπιγείου ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὴν ταραχὴν καὶ τὸν ἐκκωφαντικὸν θόρυβον τῶν σιδηροδρόμων καὶ

τῶν διαφόρων ἄλλων τροχοφόρων ὀχημάτων τῶν μεγαλουπόλεων καὶ πόλεων εἰς τὰς ὁποίας κατοικοῦμεν, δὲν ἀκούομεν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας τοὺς κτύπους τοῦ μεγάλου ὡρολογίου τὸ ὁποῖον εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως ὑψοῦται· ὁ θόρυβος καταπνίγει τοῦ ὡρολογίου τὰ κτυπήματα. Ὅταν ὅμως πλησιάζῃ τὸ μεσονύκτιον καὶ ἡσυχία ἀπόλυτος ἁπλωθῇ καὶ βασιλεύσῃ εἰς τοὺς δρόμους, τὰς πλατείας, τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμούς, τότε μίλια μακρὰ ὁλοκάθαρα ἀκούονται οἱ κτύποι τοῦ ὡρολογίου οἱ σημαίνοντες τὰς ὥρας. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἄνθρωπος· εἰς τὴν καθημερινὴν τύρβην καὶ τὸν ἄλλον θόρυβον τῆς βιοπάλης καὶ τῶν ἀσχολιῶν του δὲν εὑρίσκει ἐνίοτε καιρὸν ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς του· ὅταν ὅμως φθάσῃ ἡ ἑσπέρα τῆς ζωῆς καὶ αἱ μέριμναι καὶ ἀσχολίαι καταπαύσουν καὶ ἐπιστῇ ἡ κρίσιμος στιγμὴ τοῦ μεγάλου ταξειδίου, καὶ τοῦ μέλλοντος οἱ φόβοι ; Τότε καὶ ὁ ἄπιστος πείθεται ὅτι χωρὶς θρησκείαν εἶναι μὲν δυνατὸν κανεὶς νὰ ζήσῃ, ὄχι ὅμως καὶ νὰ ἀποθάνῃ. Καὶ κλίνει τὸ γόνυ τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπὸ τὰ κατάβαθα αὐτῆς φωνάζει : «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός Σου. . . . Πιστεύω, Κύριε, καὶ ὁμολογῶ ὅτι Σὺ εἶσαι ἀληθῶς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃς τοὺς ἁμαρτωλούς, τῶν ὁποίων πρῶτος εἶμαι ἐγώ. . . » Εὐτυχὴς θὰ εἶναι ἂν προφθάσῃ νὰ λάβῃ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου, τὰ ὁποῖα θὰ δώσουν εἰς αὐτὸν τὴν δικαίωσιν καὶ τὸν ἁγιασμόν. . .

Ἐν Λονδίνῳ, τῇ 13 Ἰουλίου 1933.

ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΜΕΓΑΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Η ΚΑΘΟΣΙΩΣΙΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ

ΚΑΙ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ὡς εἴθισται, ἡ Ἐκκλησία ἐπηυλόγησε τὸν πνευματικὸν ἀμητὸν τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς καθοσιώσασα τοὺς τελειοδιδάκτους εἰς τὴν διακονίαν αὐτῆς διὰ τῆς νενομισμένης Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς λειτουργίας ἐν τῷ ναϊδίῳ τῆς Σχολῆς καὶ τῆς σχετικῆς ἱεροτελεστίας, τῇ 2ᾳ λήγοντος μηνός, ἡμέρᾳ Κυριακῇ.

Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι συνιερούργησαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολῖται Νικαίας Βενιαμίν, Χαλκηδόνος Μάξιμος, Δέρκων Ἰωακείμ, Πριγκηπονήσων Θωμᾶς καὶ Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος, ὡς καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πρώην Λαγκαδᾶ Γερμανός, οἵτινες καὶ συνεχοροστάτησαν Αὐτῇ κατὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἀπολύσει τῶν τελειοφοίτων τελετήν. Τῆς χοροστασίας μετέσχον καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολῖται Καισαρείας Καλλίνικος καὶ Σάρδεων καὶ Πισσιδείας Γερμανός. Παρῆσαν δὲ οἱ ἐκ τῶν ὀφφικιάλων τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς Μ. Πρωτέκδικος Γ. Παπαδόπουλος, Μ. Πρωτονοτάριος Χ. Παπαϊωάννου καὶ Μ. Χαρτουλάριος Γ. Χόλλεμπαχ. Τοὺς ἀπολυομένους μαθητάς, ἐξ ὀνόματος τῶν ὁποίων ἐξεφώνησεν ἀποχαιρετιστήριον λόγον ὁ Δημήτριος Χαρβαλιᾶς, καταλλήλως προσεφώνησεν ὁ Σχολάρχης. Τὴν τελετὴν ἐπεσφράγισεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης δι' ὡραίας προσλαλιᾶς, πλήρους πατρικῶν νουθεσιῶν πρὸς τοὺς ἀποφοιτῶντας. Εἶναι δὲ οὗτοι οἱ ἑξῆς : διάκονος Ἀνδρέας Λαγοῦρος, διάκονος Ἀνδρέας Παντολέοντος, διάκονος Ἰσίδωρος Ἀηδονόπουλος, Γρηγόριος Καρφόπουλος, Δημήτριος Χαρβαλιᾶς καὶ Ὅμηρος Μαρινάκης.

Α'.

ΤΟ ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ

«Τὸ λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν Θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον».
(Θεσσ. Α· Δ' 1-2).

Ὃν τρόπον πάλαι ποτὲ ὁ Πατριάρχης Ἰακὼβ τοὺς δώδεκα αὐτοῦ υἱοὺς καλέσας ηὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ προφητικῶς ὑπέδειξε τὸ μέλλον ἑκάστου, οὕτω καὶ νῦν ἡ πνευματικὴ ὑμῶν μήτηρ καὶ τροφός, ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή, ἐκάλεσεν ὑμᾶς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἵνα εὐλογήσῃ ὑμᾶς, εἰς τὸν κόσμον ἐξαποστέλλουσα, καὶ ὑποβάλῃ ὑμῖν διάγραμμα τῆς ἐν τῷ κόσμῳ βιοτῆς. Οὐδ' ὑπάρχει ἀνάγκη ἐνσώματον νὰ ἴδητε τὴν περίσεμνον πνευματικὴν μητέρα, ἵνα τῆς φωνῆς αὐτῆς ἀκούσητε. Ἕκαστος ὑμῶν, ἐν τῇ ὑστάτῃ ταύτῃ στιγμῇ τῆς ἐνταῦθα μαθητείας ὑμῶν, ἐνορᾷ αὐτούσιον τὴν ἰδέαν τῆς Σχολῆς, ὡς προσωπικότητα ἐν σεμνῇ μεγαλοπρεπείᾳ ἐμφανιζομένην καὶ ὑπομιμνήσκουσαν τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ καθήκοντος καὶ προλέγουσαν τίνι τοῦ βίου πορείᾳ ὀφείλετε νὰ ἀκολουθήσητε. Ἡ ψυχὴ ἑκάστου ἐπικοινωνεῖ πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς φωνῆς αὐτῆς ἀκούει, ὡς ἠδύνατο νὰ ἀκούσῃ τῆς κατὰ φύσιν μητρὸς τὰς τελευταίας ὑποθήκας.

Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμήν, καθ' ἣν ὑπὸ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν σεβασμίας τῶν ἁγίων ἀρχιερέων χορείας καὶ τὰς εὐσεβεῖς προσδοκίας τοσούτου χριστωνύμου πληρώματος, λαμβάνετε τὰ βραβεῖα τῶν πνευματικῶν ὑμῶν ἀγώνων, τὸν σεμνὸν καὶ βαρυσήμαντον τίτλον τοῦ «Διδασκάλου τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς θεολογίας», πῶς λέγω, εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ διατελῆτε ἐν βαθείᾳ πρὸς τὴν πνευματικὴν μητέρα ἐπικοινωνίᾳ; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ μεταρσιῶνται αἱ ψυχαὶ ὑμῶν πρὸς τὸν ὡραῖον κόσμον τῶν ἰδεῶν, εἰς ὃν χειραγωγοῦσα εἰσήγαγεν ὑμᾶς ἡ Σχολή, νὰ μὴ ἀναμιμνήσκεσθε τῶν φιλοστόργων αὐτῆς ὀκταετῶν φροντίδων περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ὑμῶν ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως, τῶν διδαγμάτων αὐτῆς καὶ παραγγελμάτων;

***

Ἰδοὺ ὡρίμους ἤδη καὶ κατηρτισμένους ἐν τῇ κατὰ Θεὸν καὶ τῇ θύραθεν παιδείᾳ προπέμπει καὶ ὑμᾶς ἐπὶ χρησταῖς ταῖς ἐλπίσιν ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ εἰς τὸ εὐρὺ τοῦ βιοτικοῦ ἀγῶνος στάδιον. Καθοσιοῦσθε λοιπὸν καὶ ὑμεῖς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀποστέλλεσθε εἰς τὸν κόσμον ὁδηγοὶ ψυχῶν, κήρυκες τοῦ θείου λόγου, διδάσκαλοι τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, διάκονοι Χριστοῦ, συνεργοὶ Θεοῦ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Ἀναλογίσθητε τὸ μέγεθος τῆς προσνεμομένης τιμῆς, ἀλλ' ἀναμετρήσατε καὶ τὸ βάρος τῶν εὐθυνῶν καὶ τῶν ὑποχρεώσεων. Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε θλῖψιν ἐκφχινομένην εἰς κινδύνους ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικούς, εἰς δυσχερείας δυσμαχήτους, εἰς ἀπογοητεύσεις τεινούσας νὰ ψύξωσιν ἐν ἡμῖν τὴν ἀγάπην. Προσέχετε λοιπὸν ἑαυτοῖς, γρηγορεῖτε καὶ νήφετε. Ἔχετε πάντοτε ἐν ἑαυτοῖς τὸν Χριστόν, συσταυρώθητε τῷ Χριστῷ τῷ νικήσαντι τὸν κόσμον. Πρωτίστως νικήσατε τὸν ἐν ὑμῖν παλαιὸν ἄνθρωπον, νικήσατε πᾶσαν ἐν ὑμῖν ἀντίστροφον καὶ πολεμίαν πρὸς τὸν ἱερὸν ὑμῶν προορισμὸν ῥοπήν. Ὀρθῶς δ' ἔλεγεν ὁ Πλάτων ὅτι «τὸ νικᾶν τινα ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἡττᾶσθαι τινὰ ὑφ' ἑαυτοῦ πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον· ταῦτα γὰρ ὡς πολέμου ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ὄντος πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σημαίνει». Θὰ νικήσητε ἑαυτοὺς ἐὰν ὅσα παρὰ τῆς Σχολῆς ἐδιδάχθητε καὶ παρελάβετε μετουσιώσητε εἰς πεποιθήσεις ὑμετέρας καὶ παραμείνητε πιστοὶ εἰς αὐτάς, ἐὰν τὴν ἁγνότητα τοῦ φρονήματος καὶ τῆς διαθέσεως, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν ἀφωσιωμένην ὑπηρεσίαν εἰς τὰ ἰδεώδη τῆς Ἐκκλησίας, τὸ τιθέναι τὸ γενικὸν συμφέρον ὑπεράνω παντὸς ἀτομικοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ πάσης ἐγωϊστικῆς σκέψεως μὴ νομίσητε παλαιῶν καιρῶν θεωρητικὰς ἀδολεσχίας, ἀλλὰ τὰς μόνας βάσεις ὀρθοῦ καὶ ἀληθοῦς βίου. Πρὸς τὴν τοιαύτην νίκην θὰ παρασκευάσῃ καὶ θὰ ὁδηγήσῃ ὑμᾶς πρὸ παντὸς ἡ χρυσῆ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης. Ὅστις νομίσῃ ὅτι ἀπερχόμενος τῆς Σχολῆς ἀπεταμίευσεν ἐν ἑαυτῷ ἀκένωτον σοφίαν, ὅτι εἶναι ἱκανὸς πρὸς πάντα, ὅστις θεωρήσῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν ὡς μέσον προσωπικῆς ἱκανοποιήσεως καὶ εὐμαρείας, θὰ διαπράξῃ τὸ πρῶτον ἐπικίνδυνον ὀλίσθημα. Ὁ κατανικῶν τὴν ὑπερηφάνειαν ἀσφαλίζει τὰ βήματα αὐτοῦ ἐν τῷ βίῳ καὶ διαφεύγει τὸ ὀλισθηρὸν ἔδαφος τῶν ἀποπλανήσεων.

Τινὲς ἐξ ὑμῶν, οἱ μήπω εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ Κυρίου ἑαυτοὺς προσαγαγόντες ἐνδεχόμενον νὰ τραπῶσι πρὸς καιρὸν πρὸς διεξόδους τοῦ βίου, διαφόρους τῆς ὑπὸ τῆς Σχολῆς διαγραφείσης πορείας. Ἀλλ' ἡ Σχολὴ

ἀπονέμουσα εἰς ὑμᾶς τὸν τίτλον τοῦ διδασκάλου τῆς Ὀρθοδόξου χριστιανικῆς θεολογίας ποθεῖ καὶ εὔχεται ἵνα πάντες, πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐξ αὐτοῦ καὶ μόνου, ὡς ἀπὸ συμβόλου ἱερωτάτου ἀρύησθε τὰς ἐμπνεύσεις τῆς κοινωνικῆς δράσεως καὶ λαμβάνητε τὴν κατεύθυνσιν τοῦ βίου ὑμῶν, ζῶντες καὶ πολιτευόμενοι καθὼς παρ' αὐτῆς παρελάβετε, ἔχοντες, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὐ μόνον τὸν νοῦν πεπληρωμένον ὡς ἀποθήκην, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν κεκοσμημένην ὡς ναόν. Μὴ λησμονήσητε ποτὲ ὅτι ἀνετράφητε ἐν μέσῳ τῶν ἱερωτάτων παραδόσεων τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅτι ἐξεπαιδεύθητε παρὰ τὴν περίβλεπτον Μητρόπολιν τοῦ Ὀρθοδόξου κόσμου, ὅτι ὑπήρξατε οἱ εὐέλπιδες τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἀναρίθμων μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν τῆς πίστεως. Ὑφ' οἱαςδήτινος βιοτικὰς περιστάσεις κἂν εὑρεθῆτε, μὴ λησμονεῖτε ὅτι ἔχετε ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ ἐργασθῆτε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἅγιον Αὐτῆς ἔργον ἐπιστηρίζοντες διὰ τῆς εἰς τὰ αἰώνια Αὐτῆς ἰδεώδη ἀφοσιώσεως ὑμῶν. Πᾶσα ἄλλη σκέψις καὶ ἐνέργεια ὑμῶν ἄσχετος ὅλως πρὸς τὴν κλῆσιν εἰς ἣν ἐκλήθητε, ἔσται ἀθέτησις ἀνειλημμένης ὑποχρεώσεως καὶ παραγνώρισις τῆς ἀποστολῆς ὑμῶν ἐν τῷ κόσμῳ.

*
* *

Πιστεύοντες εἰς τὴν θείαν ἀρωγὴν καὶ συναντίληψιν διὰ τὸν προκείμενον ὑμῶν ἀγῶνα, ζητήσατε ἅμα τὴν μεγάλην ἰσχὺν ἐν τῇ ἑνότητι, ἀλληλεγγύῃ καὶ ὁμονοίᾳ. Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους ὡς ἀδελφοὶ καὶ συνεργάζεσθε μετ' ἀλλήλων ὡς τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πνευματικῆς μητρός, ἐπιδιώκοντες διὰ κοινῶν ἀγώνων καὶ ἀφωσιωμένης ἐργασίας τὸ ἀγαθὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινωνίας. Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, τέκνα ἀγαπητὰ ἐν Κυρίῳ, ἵνα ἔργα εἰρήνης καὶ ἀγάπης ἐν τῷ κόσμῳ ἐκτελέσητε. Ἡ Σχολὴ λησμονοῦσα κατὰ τὴν εὐφρόσυνον ταύτην στιγμὴν τοὺς τοσούτους ὑπὲρ ὑμῶν πόνους καὶ μόχθους αὐτῆς, ἐν βαθείᾳ συγκινήσει εὐλογεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, ὅτι ἠξιώθη εἰς αἴσιον νὰ ἀγάγῃ πέρας καὶ τὸ τῆς ἡμετέρας παιδαγωγίας καὶ καθοδηγίας ἔργον, καὶ εὔχεται ἵνα ἴδῃ ὑμᾶς πανταχοῦ καὶ πάντοτε πληροῦντας τὰς μητρικὰς αὐτῆς προσδοκίας, «ἀξίως περιπατοῦντας τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, ἀγαθῇ συνειδήσει πολιτευομένους, ζηλωτὰς καλῶν ἔργων».

Χαίρετε, λοιπόν, ἀγαπητοί ! Ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης εἴη μεθ' ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟΣ ΤΩΝ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΩΝ

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,
Σεβαστὲ Σχολάρχα,
Σεβαστοὶ καθηγηταί,
Φίλοι συμμαθηταί,
Εὐσεβὲς ἐκκλησίασμα,

Ἐπέστη καὶ δι' ἡμᾶς ἡ ὥρα τοῦ σωματικοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ παντὸς ὅ,τι ἐπὶ ὀκταετίαν ὅλην ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα καὶ τὸ κέντρον τῆς ἡμετέρας ἀναστροφῆς, ἀπὸ τῶν γλυκερῶν κόλπων τῆς γαλουχησάσης καὶ ἐκθρεψάσης μητρὸς Σχολῆς. Ἰδοὺ αὕτη ἀκούσασα τῆς ἐπιτακτικῆς τοῦ Κυρίου φωνῆς· «Θεάσασθε τὰς χώρας ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη· (Ἰωάν. 4.23) ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι» (Ματθ. 6. 37) καὶ δεηθεῖσα τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ἀποστέλλει καὶ ἡμᾶς σήμερον ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. Ποία γλῶσσα δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὴν συγκίνησιν ἡμῶν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τιμῇ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν ἡμῶν πρὸς τὴν φιλόστοργον Μητέρα Σχολήν; Διὰ τίνων φθόγγων θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐναρμονίσωμεν τὴν εὐχαριστίαν ἡμῶν πρὸς τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἐπεδαψίλευσεν εἰς ἡμᾶς; Ἀλλὰ ἡ ἀδυναμία ἡμῶν αὕτη δὲν χωρεῖ μέχρι τοῦ νὰ παραιτηθῶμεν καθήκοντος ἐπιβεβλημένου. «Τολμῶμεν καὶ πειρώμεθα, εἰ καὶ μὴ τὰς ἴσας, τὰς γοῦν δυνατάς, προσφέρειν ὡς ἐν ἀμοιβῇ τιμάς. Ἄχρηστον γὰρ παντελῶς ἡ σιωπὴ ὑπὸ πιθανῷ τῷ τοῦ μὴ δύνασθαι ἄξιόν τι λέγειν προκαλύμματι· εὐγνώμων δὲ ἡ πεῖρα ἡ πρὸς τὰς ἀμοιβὰς ἀεί, κἂν ἥττων τῆς ἀξίας δύναμις τοῦ τὴν χάριν ἀναφέροντος ᾖ» (Γρ. Θεολ.).

Ἐντὸς ὀλίγου μέλλομεν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸν ἱμερόεντα τοῦτον λόφον τῆς Νέας Σιών, ἐφ' οὗ μακρὰν τοῦ κοσμικοῦ θορύβου καὶ τῆς τύρβης, ἐν μέσῳ περιβάλλοντος γοητευτικῆς Φύσεως καὶ παιδεύσεως θεωρητικῆς καὶ ἀγωγῆς πρακτικῆς, ᾐσθάνθημεν τὴν πνοὴν κόσμου ὡραιοτέρου, εὐγενεστέρου, ὑψηλοτέρου. Φύσις καὶ Ἐπιστήμη, ἐν ἁρμονικῷ καὶ περικαλλεῖ συνδυασμῷ καθωδήγουν ἡμᾶς πάντοτε πρὸς τὰ

θαυμάσια τῆς Θείας Μεγαλωσύνης. Μικρὸν ἔτι καὶ ταῦτα πάντα δι' ἡμᾶς θὰ μένωσιν γλυκεῖαι μόνον ἀναμνήσεις. Τὴν ἥσυχον, τὴν ἤρεμον καὶ μονήρη ζωήν, διαδεχθήσεται πέλαγος πολυκυμάντου βίου. Τὸ πλοῖον διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγόμεθα ἀπὸ τοῦ λιμένος θὰ συναντήσῃ κατὰ τὸν πλοῦν αὐτοῦ κύματα ὁρμητικὰ παθῶν καὶ ἀνέμους σφοδροὺς ποικίλων διαθέσεων, ἀπειλοῦντας νὰ παρασύρωσιν ἡμᾶς· «ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροί, ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, ἀλαζόνες, ἀχάριστοι, διάβολοι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· τῆς γὰρ ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύουσι διδασκάλους, καὶ ἀπὸ μὲν ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται» (2 Τιμ. γ'-6 καὶ δ, 3.).

'Αλλ' ἐν μέσῳ τῆς θυέλλης ταύτης, ὦ φιλτάτη Σχολή, βαδίζομεν ἡμεῖς στερρῷ τῷ βήματι, διότι σὺ ἐθεμελίωσας ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον πέτραν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς θεοσδότου πίστεως τῶν πατέρων ἡμῶν ἀρχὰς δοῦσα θείας καὶ ἀπαρασαλεύτους, καθ' ὧν καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσι. Ναί, Σύ, φιλτάτη Σχολή, ἐξέχεας ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τὴν 'Αγάπην, ἥτις θὰ ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν νίκην. Ἡ ἀγάπη λοιπόν, ἡ ἀνευρίσκουσα πηγὰς κεκρυμμένας, ἡ ἀναγνωρίζουσα δυνατότητας, ἡ ἀνακαλύπτουσα ὑπολανθανούσας δυνάμεις, αὕτη θὰ καθοδηγῇ θὰ χειραγωγῇ, θὰ ἐνθαρρύνῃ ἡμᾶς ἐν τῷ ἀκανθώδει δρόμῳ ἡμῶν. Τί λοιπὸν ἀνταποδώσωμέν σοι, ὦ φιλτάτη Σχολή, περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκας ἡμῖν; ἀποχωριζόμενοι Σοῦ, θὰ ἔχωμεν πάντοτε τὴν γλυκεῖαν σου εἰκόνα ἀποτεθησαυρωμένην ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν. Πάντοτε θὰ ἀναλογιζώμεθα τὰς ἀναριθμήτους δωρεὰς καὶ χάριτας, ὧν παρὰ σοῦ ἠξιώθημεν ἀπὸ τῆς ὥρας, καθ' ἣν παρέλαβες ἡμᾶς μικροὺς καὶ ἀκαταρτίστους μέχρι τῆς ἱερᾶς ταύτης στιγμῆς, καθ' ἣν ἱκανοὺς ἤδη καὶ ὡρίμους προπέμπεις εἰς τὴν διακονίαν τῆς 'Εκκλησίας. Ἡ πρὸς Σὲ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν, θέλει μείνει ἄσβεστος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου. «'Εὰν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου· κολληθείη ἡ γλῶσσα μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μὴ Σοῦ μνησθῶ» (Ψαλμ. τοῦ Δαβὶδ ριε'). Οὐδέποτε θέλομεν λησμονήσει ὅσα χρήσιμα παρὰ Σοῦ ἐδιδάχθημεν καὶ παρελάβομεν διὰ τὴν ἠθικὴν ἡμῶν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν. Αἱ τελευταῖαι Σου ἰδίᾳ ὑποθῆκαι, τὰς ὁποίας διὰ στόματος τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Σχολάρχου καὶ πνευματικοῦ Πατρὸς ἠκούσαμεν, εἶναι δι' ἡμᾶς διαθήκη ἱερά, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηρήσωμεν διὰ παντὸς τοῦ βίου.

Αἱ πλήρεις ἱερας συγκινήσεως ψυχαὶ ἡμῶν σπεύδουσι νὰ ἐκχύσωσι τὸ ἄρωμα τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ἐν πρώτοις πρὸς

Σέ, Παναγιώτατε Δέσποτε καὶ Θεοπρόβλητε Πατριάρχα, τὸν ἀνώτατον καὶ θερμουργὸν τῆς Σχολῆς προστάτην, ὅστις ἐν τῷ πολυμόχθῳ καὶ εὐγενεῖ σταδίῳ τῆς Πατριαρχείας Σου, δὲν παραλείπεις νὰ ἐπιδεικνύῃς πρὸς τὴν γλυκυτάτην τροφὸν Σχολήν, πατρικὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἄοκνον φροντίδα.

Πρὸς ὑμᾶς Σεβασμιώτατοι Ἔφοροι, ἀπευθυνόμενοι, βαθεῖαν ἐκφράζομεν τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν. Ποῖος λόγος δύναται νὰ ἐξάρῃ πρεπόντως τὴν ἀφωσιωμένην ὑμῶν δρᾶσιν ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως καὶ προόδου τοῦ ἱεροπρεποῦς τούτου σκηνώματος; Ἄληστον καὶ εὐγνώμονα θέλομεν διατηρήσει τὴν μνήμην τῆς περὶ τῆς Σχολῆς στοργικῆς ἡμῶν μερίμνης.

Πρὸς Σὲ δέ, Σεβαστὲ Σχολάρχα, τὸν ἐπὶ διετίαν ὅλην κατηχήσαντα ἡμᾶς τὸν λόγον τῆς θείας ἀληθείας, καὶ χειραγωγήσαντα πρὸς τὰς διαυγεῖς πηγὰς τῆς πεφωτισμένης εὐσεβείας τὸν ὀφειλόμενον φόρον ἀποδιδοῦσα ἡ εὐγνώμων ἡμῶν καρδία μυρίας ἀναπέμπει πρὸς τὸν δοτῆρα τῶν πάντων εὐχαριστίας, ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς τοιούτου τυχεῖν διδασκάλου καὶ πατρός. Εὐχαριστοῦντες θερμῶς δι' ὅσα ὑπὲρ ἡμῶν ἐμόχθησας, ὑποσχόμεθα ὅτι ἀνεξάλειπτον θέλομεν διατηρήσει ἐν τῇ μνήμῃ ὑμῶν μέχρι τερμάτων ζωῆς τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων, τὴν απαράμιλλον εὐπροσηγορίαν, τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας καὶ τὴν γλυκυτάτην καὶ πατρικὴν Σου μορφήν, καὶ ὅτι θέλομεν ἐφαρμόζει ἐν τῷ σκληρῷ ἀγῶνι τῆς ζωῆς πάντα τὰ διδάγματα καὶ παραγγέλματα, μεθ' ὧν ἐφωδίασας ἡμᾶς.

Τὰς αὐτὰς εὐχαριστίας προσκομίζει ἡ εὐγνωμονοῦσα ἡμῶν ψυχὴ κα πρὸς Σέ, Σεβασμιώτατε Πάτερ καὶ τέως Σχολάρχα τῆς πνευματικῆς Μητρὸς Σχολῆς, ὅστις νῦν ἐμπείρως καὶ συνετῶς πηδαλιουχεῖς τὴν ἁγιωτάτην Μητρόπολιν Δέρκων.

Σεβαστοὶ ἡμῶν καθηγηταί, πρὸς ὑμᾶς ἀναφωνοῦμεν τὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὅτι «χρεωστοῦμεν ὑμῖν τὸ εὖ ζῆν», διότι ἡμεῖς ὑπήρξατε οἱ ἀφυπνίσαντες τὰς παιδικὰς ἡμῶν ψυχάς, καὶ οἱ μεταδόντες εἰς ἡμᾶς τοὺς θησαυροὺς τῶν προηγουμένων γενεῶν, τὸ ἀποστάλαγμα τῶν προσπαθειῶν, τῶν μόχθων, τῆς ἀγάπης, τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν. Ναί, σεβαστοὶ διδάσκαλοι, τὴν μνήμην ὑμῶν ἄληστον θέλομεν διατηρήσει ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, διότι ὑμεῖς μετηγγίσατε εἰς τὰς εὐαισθήτους ψυχὰς ἡμῶν τὴν ἱερὰν φλόγα τοῦ πόθου, διὰ τὸν Δρόμον τοῦ Μεγάλου, τοῦ Ὡραίου καὶ τοῦ Ἀληθινοῦ....

Αἱ ψυχαὶ ἡμῶν, προσφιλεῖς συμμαθηταὶ ἐπὶ τῷ χωρισμῷ ἀφ' ἡμῶν, αἰσθάνονται τὸ μαρτύριον τῆς λύπης.... Μόλις συγκρατοῦμεν τὰ δάκρυα.... Ὁ Χρόνος σκληρός, ἀσυγκίνητος βαίνει ταχέως τὸν Δρόμον τῆς Αἰωνιότητος, καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς ἐντὸς ὀλίγου μέλλομεν νὰ εἴπωμεν

πρὸς ὑμᾶς, μετὰ τῶν ὁποίων τόσας γλυκείας διήλθομεν ἡμέρας, τὸ ὕστατον «χαίρετε». Εἶναι ὀδυνηρὸς δι' ἡμᾶς ὁ ἀποχαιρετισμὸς οὗτος. Διότι ἐγκαταλείπομεν διὰ παντὸς ὅ,τι τόσον ἠγαπήσαμεν καὶ ἀναχωροῦμεν εἰς τὸ Ἄγνωστον.

Ἀλλὰ τί σημαίνει, ἀγαπητοὶ συνταξιῶται, ἂν ὑποφέρωμεν; Ἐκεῖνος ὅστις ἀγαπᾷ ὑπομένει, καὶ ἡ ὑπομονὴ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα γενναιότης, ὁ θαυμαστότερος ἡρωϊσμός. Εἰς τὴν ζωὴν θὰ σωθῇ ἐκεῖνος ὅστις θὰ ὑπομένῃ μέχρι τέλους, κατὰ τοὺς ἀψευδεῖς λόγους τοῦ Κυρίου. Ἂν ὁ πόνος εἶναι ἡ γρανιτώδης βάσις, ἐφ' ἧς ὁ ἄνθρωπος ἔκτισε τὸ πᾶν, τὸ ὡραιότερον τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ἡ ὑπομονή...

Τὴν ὑπομονὴν λοιπὸν ἔχοντες ὡς πυξίδα, τὴν πίστιν ὡς οἴακα καὶ πηδάλιον, καὶ τὴν ἀγάπην ὡς κινητήριον δύναμιν, χωρῶμεν, φίλοι συνταξιῶται, ἐκεῖ ὅπου καλεῖ ἡμᾶς ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία καὶ ἡ Σχολή, ἡ φωνὴ τοῦ καθήκοντος, χωρῶμεν ἀναφωνοῦντες τῇ τροφῷ Σχολῇ, τὸ τοῦ θεολόγου Γρηγορίου· «Ἔστιν ὁ Σωτὴρ πάντων, καὶ τῶν ἡμιθανῶν καὶ τῶν λεληστευμένων, πάντων κηδεμὼν καὶ ἰατρός, Λόγος, ὁ ἄγρυπνος φύλαξ πάντων ἀνθρώπων. Ἔστιν ἡμῖν καὶ σπέρματα ἅ τε ἔχοντας ἡμᾶς ἀνέδειξας, καὶ ὅσα παρὰ σοῦ εἰλήφαμεν, τὰς καλὰς ὑποθήκας σὺν οἷς ἄπιμεν· κλαίοντες μέν, ὡς πορευόμενοι, φέροντες δὲ σὺν αὐτοῖς ὅμως τὰ σπέρματα ταῦτα....»

Η ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ὁλοψύχως εὐλογοῦμεν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, καὶ ὁλοψύχως εὐχαριστοῦμεν Αὐτῷ, καταξιώσαντι ἡμᾶς καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ νὰ προστῶμεν τῆς ἱερᾶς ταύτης τελετῆς καὶ ἑορτῆς τοῦ ἀμητοῦ τῆς Ἱερᾶς Σχολῆς, τῆς καθιερώσεως ὑμῶν τῶν νέων ὁπλιτῶν τῆς χάριτος, οἵτινες προστίθεσθε εἰς τὰ ἱερὰ στελέχη τῆς στρατιᾶς τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἀθλήσητε ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς.

Πλήρεις βαθείας συγκινήσεως καὶ χαρᾶς ἐπὶ τῇ δωρεᾷ ταύτῃ τοῦ Κυρίου, εὐλογοῦμεν πατρικῶς πάντας ὑμᾶς τοὺς τελέσαντες σήμερον τὸν δρόμον τῶν πνευματικῶν ἀγωνισμάτων ὑμῶν καὶ ἐστεφανωμένους νῦν δόξῃ καὶ τιμῇ ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ συγχαίρομεν πᾶσιν ὑμῖν ἀπὸ μέσης καρδίας.

Ἀπὸ τῆς σήμερον, τέκνα ἠγαπημένα, εἰσέρχεσθε εἰς τὸ στάδιον τῶν πρακτικῶν ἀγώνων ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, Ὧ καθιερώθητε, τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ

Ἐκκλησίας, τοῦ πλησίον καὶ τῆς Κοινωνίας. Οἱ ἀγῶνες τοὺς ὁποίους ἀναλαμβάνετε ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, τὸ νέον στάδιον εἰς τὸ ὁποῖον εἰσέρχεσθε ἀπὸ τῆς σήμερον εἶνε πλῆρες πόνων καὶ στενοχωριῶν· ἀλλὰ μὴ δειλιᾶτε, διότι εἶσθε στρατιῶται Ἐκείνου ὁ Ὁποῖος ἐνίκησε τὸν τὸν κόσμον, τὴν ἁμαρτίαν, τὴν κακίαν καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Θαρσεῖτε, λέγομεν, διότι εἶσθε στρατιῶται τοῦ Μεγάλου Θεοῦ, πρὸ τοῦ Ὁποίου πᾶν γόνυ κάμψει. Εἰς τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνά σας μὴ λησμονῆτε ὅτι τὰ ὅπλα τῆς νίκης εἶνε ἡ ζῶσα πίστις, ἡ ἁγιότης τοῦ βίου καὶ ὁ ἄνευ ὁρίων ἐνθουσιασμός.

Ἔχετε τὴν ζῶσαν πίστιν; Ἔχετε τὸν ἅγιον βίον; Ἔχετε τὸν ἱερὸν ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ὑμῶν ἔργου, ὅπερ ἐν γνώσει καὶ κατόπιν λαμπρῶν ἀγώνων πνευματικῶν ἀνελάβετε; Διαβεβαιοῦμεν ὑμᾶς ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης εἶσθε νικηταὶ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὑμῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, εἶσθε στεφανηφόροι στρατιῶται, εἶσθε στύλοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Κοινωνίας, εἶσθε τὸ ἅγιον ἅλας τοῦ κόσμου, εἶσθε βέβαιοι θριαμβευταὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν βίον ὑμῶν. Μακρὰν ὑμῶν πᾶσα κοσμικὴ σκέψις, πᾶς γήϊνος ὑπολογισμός.

Βέβαιοι περὶ τῆς ἀρετῆς ὑμῶν, βέβαιοι περὶ τοῦ ἁγίου βίου ὑμῶν, βέβαιοι περὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀποστολικοῦ ὑμῶν ἐνθουσιασμοῦ, βέβαιοι ὅτι θὰ ζῆτε μόνον διὰ τὸν Κύριον, ὅτι θὰ ἀγρυπνῆτε ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι θὰ εἶσθε ἀκοίμητοι καὶ ἀνύστακτοι διδάσκαλοι τοῦ πλησίον καὶ τῆς Κοινωνίας, βέβαιοι ὅτι οὐδέποτε θὰ λησμονήσητε τὴν ἱερὰν καὶ τροφὸν Σχολήν, εἰς ἣν ὀφείλετε τὸ πᾶν, βέβαιοι ὅτι ἀεὶ θὰ εὐγνωμονῆτε πρὸς τοὺς διδασκάλους ὑμῶν, βέβαιοι ὅτι εἶσθε γνήσια τέκνα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀληθινοὶ στρατιῶται τῆς Ἐκκλησίας, παραλαμβάνομεν ὑμᾶς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης εἰς τὰς τάξεις αὐτῆς, θερμῶς καὶ αὖθις παρακαλοῦντες τὸν Κύριον νὰ εὐλογήσῃ καὶ ἁγιάσῃ ὑμᾶς διὰ τῆς χάριτος Αὐτοῦ.

Ἐκφράζοντες δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τοῦ σημερινοῦ πνευματικοῦ τρυγητοῦ τῶν πόνων καὶ ἀγώνων τῆς Ἱερᾶς Σχολῆς, τῆς τροφοῦ ταύτης τῆς γεραρᾶς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου ἡμῶν, ἥτις ἀεὶ καρποφορεῖ ὡραίους καρποὺς ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας, ἐκφράζοντες, λέγομεν, καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐχαρέσκειαν τῆς Ἐκκλησίας τῇ σεβασμίᾳ αὐτῆς Ἐφορίᾳ, τῷ ζηλωτῇ Σχολάρχῃ καὶ τοῖς σοφοῖς διδασκάλοις αὐτῆς διὰ τοὺς κόπους καὶ μόχθους αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, παρακαλοῦμεν τὸν Κύριον ἵνα στηρίζῃ, ἐνισχύῃ καὶ εὐλογῇ αὐτὴν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ἀμήν!

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

ΑΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ
ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Παράρτημα.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 132).

Ἢ μήπως τὰ ἐπιχειρήματα ἐφ' ὧν πειρῶνται οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ νὰ στηρίξωσι τὴν ἁπλῆν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν τῆς εἰς Ρώμην μεταβάσεως τοῦ Πέτρου περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου του πάντως ἑκουσίως ἢ ὁδηγηθέντος ἐκεῖ ὡς ὁ Παῦλος εἰσὶν ἐναργεστέρα τῶν τῆς ἱδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας Βυζαντίου ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου; πᾶν ἄλλο· λέγω δὲ περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου του μετέβη ὁ Πέτρος εἰς Ρώμην, διότι τὸ λεγόμενον ὅτι ὁ Πέτρος ἐπεσκόπευσεν ἐπὶ 25 ἔτη ἐν Ρώμῃ εἶναι προδήλως μῦθος δημιουργηθεὶς ὑπὸ τοῦ αἱρετικοῦ Ἐβιωνιτικοῦ μυθιστορήματος «Τὰ ψευδοκλημέντεια» καὶ τοῦ πόθου τῶν ἐν Ρώμῃ ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ καθεξῆς ὅπως παρουσιάσωσι μίαν τοὐλάχιστον Ἀποστολικὴν Ἕδραν ἐν τῇ Δύσει ἀπέναντι τῶν πολλαπλῶν τοιούτων τῆς Ἀνατολῆς (1). Τὰ δὲ γεγονότα μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ Πέτρος εὑρίσκετο κατὰ τὸ 50 μ. Χ. ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Συνόδῳ τῆς Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὸ 58 ὅτε ἔγραφεν ὁ Παῦλος τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴν δὲν εὑρίσκετο ἐν Ρώμῃ, διότι ἄλλως θὰ τὸν προσηγόρευεν ὅπως καὶ τόσους ἄλλους χριστιανούς, ὡς ἐπίσης ἀπῆν τῆς Ρώμης κατὰ τὸ 60-62 καθ' ἃ διέμεινεν ὁ Παῦλος ἐν Ρώμῃ. Τὰ γεγονότα ἐπίσης ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἱδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης ἐγένετο ὁ Ἀπό-

(1) Αἱ ἀρχαιότεραι μαρτυρίαι περὶ μεταβάσεως τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου εἰς Ρώμην ἀνέρχονται εἰς τὸ ἔτος 185 μ. Χ. ἤτοι ἑκατὸν εἴκοσιν ὅλα ἔτη μετὰ τὴν ὑποτιθεμένην μετάβασιν αὐτοῦ κατὰ τὰ 64-65 (Βλέπε λεξικὸν Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδείας Ἐλευθερουδάκη πραγματεία Δουδουνιώτου εἰς τὴν λέξιν «Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως» ἐν Ἀθήναις 1924-31).

στολος Παῦλος, τοῦθ' ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῶν γραφομένων αὐτοῦ πρὸς Ρωμαίους «φιλοτιμούμενος εὐαγγελίζεσθαι οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστὸς ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ» (Ρωμ. ΙΕ' 20), χειροτονήσας κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τοῦ Εἰρηναίου, τοῦ Εὐσεβίου, τοῦ Ρουφίνου καὶ τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν πρῶτον Ἐπίσκοπον Ρώμης τὸν Λίνον. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Καθέδραν τοῦ Πέτρου ἥν τινα ἀναφέρουσι τὰ Ψευδοκλημέντεια, ἐπεδείκνυον δὲ μετὰ κομπασμοῦ ἐν Ρώμῃ, ἐπιχειρηθείσης, τῷ 1662 τῆς ἐπισκευῆς αὐτῆς ὡς παμπαλαίου καὶ ἀποξεσθέντος τοῦ ἐπιχρίσματος ἀπεκαλύφθησαν ἐζωγραφημένοι ὑπ' αὐτὸ οἱ δώδεκα ἆθλοι τοῦ Ἡρακλέους, ἐξ ὧν ἀπεδείχθη ὅτι ἦν ἕδρα ἀνήκουσα εἴς τινα εἰδωλολατρικὸν ναὸν τοῦ Ἡρακλέους ἀναρπαγεῖσα ἐξ αὐτοῦ καὶ βαπτισθεῖσα εἰς Καθέδραν τοῦ Πέτρου, ἔκτοτε δὲ ἐξηφανίσθη αὕτη· ὡς ἐπίσης ἐξηφανίσθη καὶ ἡ ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λατερανοῦ ἐπιδεικνυομένη κολυμβήθρα ἐν ᾗ ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐβαπτίσθη ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, καθαρισθεὶς τῆς λέπρας ὑπὸ τοῦ πάπα Σιλβέστρου, καθὰ ἀφηγεῖται αὐταρέσκως ὁ πάπας Ἀδριανὸς ἐν ἐπισήμῳ ἐγγράφῳ του πρὸς τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον μειδιῶσαν ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει αὐτοῦ· ὡς ἐπίσης ἐξηφανίσθη ἡ ἐν Ρώμῃ παρὰ τὴν λατινικὴν Πύλην ἐπιδεικνυμένη κολυμβήθρα, ἐντὸς τῆς ὁποίας πλήρους ζέοντος ἐλαίου ἐβλήθη ὁ Ἰωάννης καὶ ἐξελθὼν ταύτης ἀβλαβὴς ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον, κατά τινα ἀδέσποτον καὶ συγκεχυμένην παράδοσιν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Τερτυλλιανοῦ. Διότι ταῦτα πάντα τὰ ἐπὶ αἰῶνας προβαλλόμενα ὡς πραγματικὰ γεγονότα κατεδείχθησαν ἤδη ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐν τῇ Δύσει κριτικῶν κίβδηλοι μυθοπλαστίαι χαλκευθεῖσαι ἐν Ρώμῃ ἄνευ ἴχνους ἱστορικῆς ἀληθείας. Ἐπίσης νεώτερον κατασκεύασμα εἶναι ὁ πολύτιμος δακτύλιος ὅντινα φέρει ὁ πάπας καὶ δι' οὗ σφραγίζει πάντα τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα «ὁ δακτύλιος τοῦ ἁλιέως». Καὶ τιτλοφορούμεθα ὡς ἀφελεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι διότι δὲν καταπίνομεν πάσας τὰς κιβδήλους ταύτας ρωμαϊκὰς πλαστογραφήσεις καὶ ἐπινοήσεις καὶ τὰς τοιαύτας ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς λ. χ. τὸ ἐν τῷ ναῷ τῷ ὕπερθεν τῶν κατακομβῶν τῆς Ἁγίας Ἁγνῆς ἐπιδεικνύμενον τανῦν εἰς προσκύνησιν τῶν πιστῶν ἄγαλμα τῆς Ἁγίας Ἁγνῆς, μαρμάρινον ἄγαλμα ἀρχαίας εἰδωλολατρικῆς θεότητος, τὴν Scala Santa, τὴν κλίμακα τάχα τοῦ πραιτωρίου τοῦ Πιλάτου, ἐμφανισθεῖσαν κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἐν Ρώμῃ, ἥντινα ἀνῆλθεν αἱμόφυρτος ὁ Ἰησοῦς, ἐφ' ἧς ἐπιδείκνυνται κηλῖδες τοῦ αἵματός του καὶ ἥντινα ἀνέρχονται γονυκλινεῖς τὴν σήμερον οἱ πιστοί, τὸν οἶκον τῆς Παναγίας ἐκ Ναζαρέτ, ὅντινα μετεκόμισαν, κατὰ τὸν Μεσαίωνα πάντοτε, ἄγγελοι, κατ' ἀρχὰς εἰς Δαλματίαν καὶ εἶτα εἰς Λαρέτο τῆς Ἰταλίας, τὴν οὐρανόπεμπτον ἰδιόγραφον ἐπιστολὴν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου «πρὸς τοὺς υἱούς του Φράγκους», τὴν ἐπίσης οὐρανόπεμπτον ἐπιστολὴν τῆς Θεοτόκου πρὸς τοὺς κατοίκους Μεσσήνης τῆς Σικε-

λίας περιαγομένην καὶ νῦν ἔτι ἐτησίως ἐν πομπώδει λιτανείᾳ ἀνὰ τὴν πόλιν (Ubaldi Introd. in S. Script) κτλ. πρὸς δόξαν καὶ θρίαμβον τοῦ ψεύδους.

Ἡ ὑπόθεσις δὲ καθ' ἣν οἱ περὶ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου παράδοσις παρουσιάσθη τὸ πρῶτον ἐν Κων/πόλει κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα καὶ ἀπεδόθη εἰς τὸν δῆθεν ἀνύπαρκτον Δωρόθεον τὸν Τύρου εἶναι τελείως ἀβάσιμος, καθὰ δὲ ὀρθῶς βεβαιοῖ ὁ λατῖνος ἱστορικὸς θεολόγος Pichler «δὲν εἶναι δίκαιον νὰ βεβαιοῖ τις ὅτι ἡ διήγησις τοῦ Δωροθέου εἶναι ἐπινόησις τῶν Ἑλλήνων ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἔριδος (525) μεταξὺ τοῦ Πάπα Ἰωάννου καὶ τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως· ἡ ἱστορία τῆς περιστάσεως ταύτης μᾶς ἀναγκάζει νὰ δεχθῶμεν τὸ ἀντίθετον τουτέστιν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν γνησιότητα καὶ τὴν ἀξιοπιστίαν τῆς ἀφηγήσεως. Θὰ ἦτο ἀληθῶς παράδοξον νὰ φαντασθῇ τις ὡς θέλει ὁ Ἑργκενρότερ ὅτι μόλις ἀφίκετο εἰς Κων/πολιν ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης Ἰωάννης ἔσπευσαν νὰ ἐπινοήσωσιν οἱ Ἕλληνες διὰ τοῦ πρεσβυτέρου Προκοπίου τὴν περὶ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου παράδοσιν καὶ νὰ ἀποδώσωσιν αὐτὴν εἰς πρόσωπον ἐντελῶς ἀνύπαρκτον! Πῶς ἐγίνωσκον οἱ Ἕλληνες ὅτι ἐπίσκοπος Ῥώμης ἔμελλε νὰ μεταβῇ εἰς Κων/πολιν, ἀλλὰ καὶ ποῖον κῦρος ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὸ ὄνομα τοῦ Δωροθέου Τύρου πρὸς στήριξιν τόσον σοβαρᾶς παραδόσεως; Ἐχάθησαν τόσον μεγάλα ὀνόματα τοῦ παρελθόντος τοῦ χριστιανισμοῦ μεθ' ἑνὸς τῶν ὁποίων ἦτο δυνατὸν νὰ συνδέσωσιν αὐτήν; Ἀλλὰ τὰ πράγματα συνέβησαν ἁπλούστατα, ὑπῆρχε τὸ σύγγραμμα τοῦ Δωροθέου λατινιστί, μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Προκοπίου, ἐγένετο δὲ χρῆσις αὐτοῦ κατὰ τὴν προκληθεῖσαν συζήτησιν μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων Ῥώμης καὶ Κων/λεως» (Pichler Geschichte Kirchlichen Trennung zwischen dem Orient und Occident, München 1864. 5. 11,636).

Ἀλλὰ οὕτως ἠννόησαν ἀνέκαθεν οἱ ἐν Ῥώμῃ τὴν ἱστορίαν. Ἄρνησις ἀναμφισβητήτων ἱστορικῶν ἀληθειῶν, χάλκευσις μυθοπλαστιῶν καὶ τῶν πλέον ἀπιθάνων (Ψευδοκλημέντεια, Ψευδοκωνσταντίνειος Δωρεά, Ψευδοδεκρετάλεις), στρέβλωσις, παραχάραξις καὶ διαφθορὰ ἐπισήμων κειμένων, οἵων: Κανόνων, Πατερικῶν ἔργων κτλ. εἰς ἃς προσετίθεντο ὅπου ἐνεχώρει δυναστεῖαι καὶ βιαιοπραγίαι, ἐσμὸς συκοφαντιῶν καὶ λοιδοριῶν. Ἰδοὺ τὰ μέσα ἅτινα ἐχρησιμοποίησεν ἀείποτε ἡ Ῥώμη κατὰ τῆς Ὀρθ. Ἀνατ. Ἐκκλησίας καὶ ἅπερ ἀνομολογεῖ μετὰ ἀγαστῆς παρρησίας ὁ κατὰ τὰς ἡμέρας μας δημοσιογραφῶν ἐν τῇ ἐφημερίδι Κων/λεως «Ἀπογευματινὴ» καθολικὸς ἱερεὺς καὶ θεολόγος Μὰξ πρίγκηψ τῆς Σαξωνίας, εἰς ὃν παραπέμπομεν τοὺς ἐν Ῥώμῃ. Ἀλλ' ἔχω ἀείποτε ὑπ' ὄψει τὰ γραφόμενα τοῦ Λουκιανοῦ καθ' ἃ ὁ γράφων ἱστορίαν οἱανδήποτε πρέπει νὰ θύῃ μόνῃ τῇ ἀληθείᾳ, ἀποβλέπων οὐκ εἰς τοὺς ἀκούοντας, ἀλλ' εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα συνεσομένους τοῖς συγγράμ-

μασιν. «Εἰ δὲ τὰ παραυτίκα τις θεραπεύει τῆς τῶν κολακευόντων μερίδος εἰκότως ἂν νομισθείη οὓς πάλαι ἡ ἱστορία ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἀπέστραπτο οὐ μεῖον ἢ κομματικὴν ἢ γυμναστικήν». (Λουκιανοῦ περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν) Μέτιθι Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου, τὸ πρωτεῖον τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες καὶ Χρονικὰ Πατριαρχικοῦ οἴκου, Φαβρικίου βιβλιοθήκη, ἐκτενὲς ὑπόμνημα περὶ Ἀνδρέου ἐν μηνιαίῳ Νοεμβρίου, ἐγκώμιον εἰς Ἀνδρέαν ἐν κώδικι χειρογράφων Μονῆς Ἰβήρων κτλ. ἔργα τοῦ Ζ΄ ἢ Η΄ αἰῶνος. Μετὰ τῆς αὐτῆς δὲ παραφορᾶς ἐκφράζεται ὁ Ἐργενρότερ καὶ κατὰ τῶν προτεσταντῶν ἐν τῇ ὑπ᾿αὐτοῦ συνεχίσει τῆς ἱστορίας τῶν Συνόδων τοῦ Hefele. προαχθεὶς διὰ τὴν παράφορον εἰς τὸν παπισμὸν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Καρδιναλίου.

Τῷ 196 ὁ Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ Σίπτιμος Σεβῆρος κυριεύσας τὸ Βυζάντιον ἐπισκοποῦντος τοῦ Ὀλυμπιακοῦ (187-198) ἀφήρεσεν ἀπ᾿ αὐτοῦ τὰ δίκαια Μητροπόλεως καὶ ὑπέταξεν αὐτὸ εἰς τὴν Θρακικὴν Ἡράκλειαν. Κατὰ τὰ ἰσχύοντα δὲ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ θέσμια πᾶσα οὐσιώδης μεταρρύθμισις τῆς πολιτικῆς διοικήσεως συνεπήγετο καὶ τὴν ἀνάλογον ταύτῃ ἐκκλησιαστικὴν «τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἡ τάξις ἀκολουθείτω» ἥντινα διοικητικὴν διαίρεσιν ἡ Ἐκκλησία οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ παρίδῃ, καθόσον ἀπ᾿ αὐτῆς ἐξηρτῶντο διὰ πολλαπλῶν δεσμῶν συνδεόμενα τόσον τὰ ποικίλα συμφέροντα τῶν πιστῶν, ὅσον καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ ἐν ἁρμονίᾳ καὶ εὐταξίᾳ λειτουργία τῆς ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως, καθὰ θεσπίζει ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (Κανὼν ΙΖ΄) ἐπαναλαμβάνει δὲ ἡ Πενθέκτη (Κανὼν ΛΗ΄) ἥντινα κανονικὴν τάξιν ἐπέρριπτε κατὰ πρόσωπον ὁ ἱερὸς Φώτιος τῷ πάπᾳ Νικολάῳ φωνῶν «τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μάλιστα τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθε». Τῇ Μητροπόλει Ἡρακλείας ὑπήχθη ὡς Ἐπίσκοπος καὶ ὁ Βυζαντίου ἄχρι τοῦ Μητροφάνους ἐπὶ 117 ἔτη. Θὰ ἔδει δὲ νὰ ᾖ τις ἐσκοτισμένος τὸν νοῦν ὑπὸ τῆς Μεσαιωνικῆς παπικῆς ἀχλύος, «γλαῦκα εἰς Ἀθήνας κομίζων», ὁραματιζόμενος ὅτι τὸ πασίγνωστον καὶ πανθομολογούμενον καὶ καθ᾿ ἑκάστην Πατριαρχικὴν ἐκλογὴν καὶ λειτουργίαν καθ᾿ ἣν συλλειτουργεῖ τῷ Πατριάρχῃ ὁ Μητροπολίτης Ἡρακλείας διατρανούμενον γεγονὸς τοῦτο ἀποτελεῖ λοιδορίαν διὰ τὸν θρόνον Κων/πόλεως ἢ ὅτι μειοῦται τὸ κῦρος αὐτοῦ, διότι ἐκ πολιτικῶν λόγων προεβιβάσθη ὁ θρόνος του εἰς τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀναγράφεται ἐπίσης εἰς πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ μόνοι οἱ λατίνων προσήλυτοι φωρῶνται ἀγνοοῦντες αὐτὸ καὶ θεωροῦσιν ὡς θρίαμβον ὅτι μᾶς προὐκάλεσαν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν· λησμονοῦν ὅτι ἐκ πολιτικῶν λόγων προεβιβάσθη εἰς πρωτόθρονον τῆς ὅλης ἐκκλησίας καὶ ὁ θρόνος τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης κατὰ τὴν ἀψευδῆ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι μαρτυρίαν δύο Οἰκουμενικῶν

Συνόδων, τῆς Δευτέρας, λεγούσης διὰ τοῦ Γ' αὐτῆς Κανόνος: «τὸν μέντοι Κων/πόλεως ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ρώμης Ἐπίσκοπον *διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ρώμην*» καὶ τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου θεσπιζούσης διὰ τοῦ ΚΗ' κανόνος αὐτῆς, «καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ *τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα. Καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι (Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου) τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ρώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ Ρώμῃ καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι κλπ.*» Ταῦτα δὲ ἐπικυροῖ ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (Κανὼν ΛΣΤ'). (1)

Μόνον δὲ οἱ παντελῶς ἄγευστοι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἀγνοοῦσιν ὅτι ὁ διοικητικὸς ὀργανισμός, καθὰ εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἠκολούθει πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὸν πολιτικὸν διοικητικὸν ὀργανισμὸν τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἐν τῷ συμφέροντι αὐτοῦ τούτου τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος. Πανηγυρικὴν δὲ ἐφαρμογὴν τοῦ ἀξιώματος τούτου μέχρις ὑπερβολῆς μάλιστα παρέχει ἡμῖν ἡ Πενθέκτη Οἰκουμένικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ ΛΘ' αὐτῆς Κανόνος.

Τὸν ἐκ πολιτικῶν δὲ λόγων προβιβασμὸν τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης ἐμαρτύρει καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ παπικὴ Ρώμη διὰ τῆς Ψευδοκωνσταντινείου Δω-

(1) «Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων καὶ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων νομοθετηθέντα, ὁρίζομεν ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκεῖνον μεγαλύνεσθαι πράγμασι δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα. . . . .» Βλέπε καὶ τὰ εἰς τοὺς Κανόνας τούτους σχόλια Ζωναρᾶ, Βαλσαμῶνος, Ἀριστηνοῦ ἐν Ράλλῃ καὶ Ποτλῇ Σύνταγμα κτλ. Τόμος Β'. Ἐκ τοῦ Κανόνος τούτου τῆς Πενθέκτης Συνόδου συνάγεται ἀριδήλως ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὐδεμίαν ἀπέδιδον προσοχὴν ἢ σημασίαν εἰς τὰς ἐν Ρώμῃ φωνασκίας καὶ διαμαρτυρίας κατὰ τοῦ ΚΗ' Κανόνος τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου. Ὁ ΚΗ' Κανὼν ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως ἐξεταζόμενος ἀποτελεῖ δογματικὴν ἀλήθειαν ὡς ἐξενεχθεὶς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως μελετώμενος μεγίστην κέκτηται τὴν σημασίαν ἅτε παρουσιάζων ἡμῖν ἑξακοσίους τριάκοντα Ἐπισκόπους τῆς πολυαριθμοτάτης τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, μαρτυροῦντας πανηγυρικῶς καὶ δὴ ἐν ἐποχῇ οὐχὶ λίαν ἀφεστώσῃ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν τὴν ὁποίαν πατροπαραδότως εἶχον, ἡ προεξάρχουσα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θέσις τῶν Ἐπισκόπων Ρώμης ὠφείλετο οὐχὶ εἰς Εὐαγγελικήν τινα διάταξιν, ἀλλ' εἰς τὸ ὅλως τυχαῖον γεγονὸς ὅτι κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὴν πρώτην ἀνάπτυξιν τοῦ Χριστιανισμοῦ συνέπεσεν ἡ Ρώμη νὰ ἀποτελῇ τὴν

ρεᾶς, ἥτις περὶ τὰ μέσα τοῦ Η΄ (757) αἰῶνος χαλκευθεῖσα ἐν Ρώμῃ καὶ ἐξ αὐτῆς διαδοθεῖσα εἰς ἅπασαν τὴν Ἐκκλησίαν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως προὐβάλλετο καὶ ἐθεωρεῖτο καθ' ἅπαντα τὸν Μεσαίωνα ὑπὸ τῶν παπῶν ὡς ἐπίσημον γνήσιον ἔγγραφον ἀδιαφιλονεικήτου αὐθεντίας καὶ κύρους καὶ ἐν ᾗ Δωρεᾷ παρίσταται ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος λέγων ἵνα : «οἱ Ἐπίσκοποι οἱ διάδοχοι τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων ἀρχικὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν γῆν ἔχωσι πλέον παρ' ὃ ἔχει ἡ βασιλεία τῆς δόξης ἡμῶν **καὶ τοῦτο παρεχωρήθη ἀφ' ἡμῶν καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν**. Καὶ θέλομεν ἡμεῖς αὐτὸν τὸν κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ ἐκ προσώπου αὐτοῦ πρώτους πρὸς τὸν Θεὸν πατέρας εἶναι καὶ δεφένσορας. Καὶ ὥσπερ ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἡμῶν εἰς τὴν γῆν σέβεται καὶ τιμᾶται οὕτω θεσπίζομεν σέβεσθαι καὶ τιμᾶσθαι, τὴν ἁγίαν τῶν Ρωμαίων Ἐκκλησίαν καὶ πλέον παρὰ τὴν βασιλείαν ἡμῶν καὶ τὸν γήϊνον θρόνον, τὴν ἁγίαν καθέδραν τοῦ Ἁγίου Πέτρου δοξάζεσθαι καὶ ὑψοῦσθαι, *δίδοντες αὐτῇ δύναμιν καὶ δόξης ἀξίωμα καὶ διακρίνοντες, θεσπίζομεν ἵνα ἔχῃ ἐξουσίαν ἀρχικὴν καὶ εἶναι ταύτην κεφαλὴν τῶν τεσσάρων θρόνων, ἤτοι τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἁπλῶς πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν πάσης τῆς Οἰκουμένης. Καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ὁ μέλλων εἶναι εἰς τὴν ἁγίαν τῶν Ρωμαίων Ἐκκλησίαν ὀφείλει εἶναι ἔνδοξος καὶ ὑψηλότερος παρὰ πάντας τοὺς ἱερεῖς τοῦ κόσμου καὶ εἴ τι ἐστὶ πρὸς θεραπείαν καὶ πρὸς διόρθωσιν καὶ στερέωσιν τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν ἵνα εὑρύνηται παρ' αὐτοῦ. Δίκαιον γάρ ἐστιν ἵνα ἐκεῖσε ὁ ἅγιος νόμος ἔχῃ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀρχὴν ὅπου ὁ ἅγιος νομοθέτης Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν μακάριον Ἀπόστολον Πέτρον ἐκέλευσε κρατεῖν τὴν καθέδραν καὶ ὅπου τὸ πάθος τοῦ Σταυροῦ ἔπαθε καὶ μακαρίου θανάτου ποτήριον ἔπιε καὶ ἐγένετο ἀκόλουθος τοῦ μαΐστορος καὶ Κυρίου αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ τὰ ἔθνη ἵνα κλίνωσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. . . . καὶ ἵνα εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου ἀναζητῶσι τὸν διδάσκαλον ὅπου τὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ λείψανα ἀναπαύονται. . .* »

Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος (1) ἱδρυτὴς καὶ νομοθέτης τῆς Ρωμαϊκῆς πρωτοκαθεδρίας.

ἕδραν τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Τῇ αὐτῇ δὲ θεμελιώδει ἀρχῇ στοιχοῦσα ἡ Ἐκκλησία ἐψήφισε δευτέραν μετὰ τὴν Ρώμην τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ρώμην, διότι, καθὰ ἀποφαίνεται ἡ Δ΄ Οἰκουμ. Σύνοδος, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν, ἡ τάξις ἀκολουθήτω» (Καν. ιζ΄) καὶ Πενθέκτης (Κανὼν λθ΄).

(1) Κατωτέρω τῆς Δωρεᾶς δωρεῖται τάχα ὁ Κωνσταντῖνος τοῖς πάπαις τὴν Ἰταλίαν καὶ σύμπασαν τὴν Δύσιν.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὴν σήμερον ἀπὸ τοῦ ιζ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς οἱ πάπαι δὲν τολμῶσι νὰ ἐπικαλεσθῶσιν ὑπὲρ αὐτῶν τὸ κίβδηλον τοῦτο κατασκεύασμά των, προϊὸν ἐποχῆς παχυλῆς ἀμαθείας καὶ κακοπιστίας, ὅλως ἀντικείμενον πρὸς τὴν ἁπλῆν καὶ σεμνὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, δι' οὗ ἐνομίσθη ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ στηριχθῶσιν ἀντιευαγγελικαὶ καὶ ἀπολυταρχικαὶ ἀξιώσεις, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπεκηρύχθη τὸ ἔγγραφον ὑπὸ τῆς παπικῆς Ἕδρας ὡς νόθον καὶ κίβδηλον καὶ ἐπιζητοῦν ὑπὸ χριστιανικὴν μορφὴν τὴν παλινόρθωσιν τῆς εἰδωλολατρικῆς κοσμοκρατορίας τῆς ἐθνικῆς Ρώμης.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Η ΟΞΦΟΡΔΕΙΟΣ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΡΙΤΟΥΑΛΙΣΜΟΣ)

(1851—1892)

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου).

Θ΄. Ἡ ἐξάπλωσις τῆς Κινήσεως καὶ ὁ νέος κατ᾿ αὐτῆς πόλεμος.

Διὰ τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Κινήσεως ὅστις διεξήχθη ἀμειλίκτως ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ διὰ τῶν ἀποσκιρτήσεων πολυαρίθμων ὀπαδῶν αὐτῆς πρὸς τὴν Ρώμην, ἡ Ὀξφόρδη ἔπαυσε πλέον ν᾿ ἀποτελῇ τὴν ἕδραν αὐτῆς. Ἡ Ἐλευθεροφροσύνη, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἠγωνίσθη ὁ Newman, παρέμεινεν ἐφεξῆς ἡ δεσπόζουσα μερὶς ἐν αὐτῇ. Ὁ Charles Marriott παρεπονεῖτο ὅτι «αἱ καθολικαὶ ἀρχαὶ διετέλουν ἐν διωγμῷ ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ μετρία τις ἀποδοχὴ τοιούτων ἠδύνατο νὰ ἀποκλείσῃ τινὰ ἀπὸ τοῦ Ἑταιρικοῦ ἀξιώματος ἢ νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς Κηδεμόνος». Τὸ ἔτος 1845 δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ χρόνος καθ᾿ ὃν ἡ Κίνησις ἀπὸ τῆς Ὀξφόρδης ἐξαπλοῦται καὶ διαδίδεται εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀγγλίας, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Pusey δέον νὰ μνημονευθῇ πρῶτον.

Ἤδη ἀπὸ τοῦ 1832 ὁ Pusey ἐν ὁμιλίᾳ αὐτοῦ ἔψεξε τὴν ὑπὸ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἐγκατάλειψιν τῶν ἀθρήσκων Ἄγγλων, οἵτινες ἐπλήρουν τὰς μεγάλας πόλεις, καὶ τῷ 1835 ἐν ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῷ British Magazine ἐτόνισεν ὅτι ὑπάρχουσιν οἱ ἔχοντες τὴν εὐσεβῆ διάθεσιν νὰ συνεισφέρωσιν, ἂν καθοδηγηθῶσι προσηκόντως, ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας μυριάδων οἵτινες ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ δίδων αὐτὸς τὸ παράδειγμα ἐχορήγησε τῷ 1836 6000 λίρας ἐξ ἰδίων εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Ἐκκλησιαστ. Ταμεῖον καὶ διὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Christ Church ἐν τῇ Albany Street. Ἀλλ᾿ ὁ Pusey ἐφρόνει συγχρόνως ὅτι τὸ ὑπάρχον ἐνοριακὸν σύστημα ἔδει νὰ μεταβληθῇ καὶ νὰ προσλάβῃ χαρακτῆρα ἀφ᾿ ἑνὸς ἱεραποστολικὸν καὶ ἀφ᾿ ἑτέρου τελετουργικὸν ἵνα προσελκύσῃ τὸν

λαόν. Αἱ ἀκολουθίαι τῆς Ἀγγλικ. Ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τελούμεναι ἄνευ ὕμνων καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐξωτερικοῦ γνωρίσματος δυναμένου νὰ ἑλκύσῃ τὸ ὄμμα ἢ τὸ οὖς καὶ ἐν ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ σχεδὸν ἀκαταλήπτῳ εἰς τοὺς πολλούς, δὲν ἠδύνατο νὰ προσελκύσωσι τοὺς χριστιανούς. Ὁ Newman, καίπερ γράφων μετὰ τὴν ἀποσκίρτησιν αὐτοῦ, παρατηρεῖ ὅτι, ἂν ἡ ξηρότης τῆς Ἀγγλικανικῆς θείας λατρείας προὐκάλει ῥῖγος εἰς αὐτόν, πῶς ἠδύνατο νὰ συγκινήσῃ τοὺς ἐργάτας τῶν λιμένων καὶ τὰς ἐργάτιδας τῶν βιομηχανικῶν πόλεων τῆς Ἀγγλίας; Ἐντεῦθεν καὶ ὁ κύριος σκοπὸς τῶν ἡγετῶν τῆς Κινήσεως ἀπὸ τοῦ 1845-57 ἦτο ἡ κατήχησις τῶν θρησκευτικῶς ἀδιαφόρων ἢ ἐθνικῶν ὡς ἐκάλουν αὐτοὺς καὶ ἡ ἐπιστροφὴ αὐτῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐξάρσεως τῶν μυστηρίων αὐτῆς καὶ δὴ καὶ τοῦ τῆς Ἐξομολογήσεως καὶ διὰ τῆς χρήσεως καθολικῶν τελετουργικῶν ἐθίμων.

Ὁ Pusey ἀνταποκρινόμενος ἐντεῦθεν εἰς ἔκκλησιν τοῦ Προϊσταμένου του Leeds Hook ἐχορήγησεν ἑτέρας 6000 λίρας ἐξ ἰδίων πρὸς ἵδρυσιν Ναοῦ, Πρεσβυτερίου καὶ Σχολείου ἐν ἐνορίᾳ κατοικουμένῃ ὑπὸ ἐργατῶν ἐργαζομένων ἐν τοῖς ἐγγὺς ἐργοστασίοις καὶ καταναλισκόντων τὰς ὥρας τῆς Σχολῆς αὐτῶν εἰς τὴν μέθην καὶ εἰς ποικίλην διαφθοράν. Ἱκαναὶ δυσχέρειαι ἐγερθεῖσαι ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν θέσιν τῆς οἰκοδομῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Ναοῦ ὡς καὶ διαφόρους λεπτομερείας σχετιζομένας πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν διάκοσμον αὐτοῦ, οἷαι ἡ τοποθέτησις λιθίνου θυσιαστηρίου, ἡ χρῆσις λινῆς ὀθόνης ἐπ' αὐτοῦ, ἡ ὕψωσις ξυλίνου σταυροῦ ἐπὶ τοῦ κιγκλιδώματος κτλ. παρεκάμφθησαν χάρις εἰς τὴν συνδιαλλακτικότητα τοῦ δωρητοῦ καὶ ὁ Ναὸς ἐγκαινιάσθη τῇ 28η Ὀκτωβρίου 1845 ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος (S. Saviour). Ἀλλὰ δυσχέρειαι μεγαλείτεραι δὲν ἐβράδυναν ν' ἀναφανῶσιν ἕνεκα τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ἐν Leeds Προτεσταντῶν οὐ μόνον ἐναντίον τοῦ νέου Ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τοῦ Προϊσταμένου τοῦ Leeds, ὅστις ὀργισθεὶς ἤδη τῇ 20 Νοεμβρίου 1846 ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Pusey ὠνόμαζε τὸν Ναὸν τοῦ Σωτῆρος «**ἡμιπαπικὴν** ἀποικίαν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Leeds, θλῖψιν καὶ κατάραν». Ἡ δυσμένεια τοῦ τε Προϊσταμένου καὶ τοῦ Ἐπισκόπου ἐπεδεινώθη ἰδίᾳ ὅτε τὰ τρία μέλη τοῦ κλήρου τοῦ Ναοῦ μετέστησαν εἰς τὴν Ρωμ. Ἐκκλησίαν, ὁ Προϊστάμενος τοῦ Ναοῦ παρῃτήθη, ὁ δὲ Pusey ἐπενέβη παρὰ τῷ Ἐπισκόπῳ, ὅπως παραμείνῃ ὁ βοηθὸς αὐτοῦ Case ἐκτελῶν τὰ καθήκοντα τοῦ παραιτηθέντος. Ὁ Ἐπίσκοπος ἔμεινεν ἀδυσώπητος προτιμῶν νὰ κλείσῃ μᾶλλον ὁ Ναὸς ἢ νὰ ἐξακολουθήσῃ λειτουργῶν ὡς ἐλειτούργει. Ἀφοῦ δ' ἐπί τινα χρόνον ὁ Ναὸς παρέμεινεν ἄνευ ἐφημερίου καὶ ὁ διορισθεὶς νέος Προϊστάμενος μετὰ τρίμηνον προήχθη εἰς τὸ Ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ἕτερος Προϊστάμενος διωρίσθη λήγοντος τοῦ 1847 ὁ T. Minster.

Ἐκ συγχρόνου περιγραφῆς μανθάνομεν τοὺς νεωτερισμοὺς οἵτινες εἰσήχθησαν εἰς τὸ τελετουργικὸν τοῦ Ναοῦ τούτου. Οὕτως ὁ κλῆρος προσηύχετο ἐστραμμένος πρὸς Ἀνατολάς· ὁ χορὸς φέρων κατ' ἀρχὰς λευκὸν χιτῶνα (surplice) ἄνευ ἐπιχιτωνίου (cassock) κατελάμβανεν ὡσαύτως θέσιν ἐν τῷ Σωλέᾳ, κατὰ δὲ τὴν ὥραν τῆς λιτανείας Κλῆρος καὶ Χορὸς ἐξερχόμενοι τοῦ Σωλέα, εἰς τὸν κυρίως ναὸν ἐγονυπέτουν πρὸ τραπέζης ἐν ἡμικυκλίῳ καὶ ἔψαλλον τὴν λιτανείαν. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἀνήρτων ἐρυθρᾶ καλύμματα καὶ ἐκόσμουν τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ θυσιαστηρίου διὰ λευκῆς σινδόνος φερούσης ἐρυθρὸν σταυρὸν μετὰ κεντήματος εἰκονίζοντος ἐν τῷ κέντρῳ τὸν ἀμνὸν καὶ οἱ παῖδες τοῦ χοροῦ εὐπρεπείας χάριν περιεβάλλοντο καὶ ἐπιχιτώνια. Ἐνῷ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μόνον οἱ Μεθοδισταὶ καὶ οἱ ἄκροι Εὐαγγελικοὶ ἐχρησιμοποίουν ὕμνους, εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Σωτῆρος εἰσήχθη πρὸς χρῆσιν Συλλογὴ ὕμνων μεταφρασθέντων ἐξ ἀρχαίων καθολικῶν τοιούτων, ὁ κλῆρος ἔφερε λευκὰ ἐπιτραχήλια (stoles) καὶ ἡ θεία Εὐχαριστία ἐτελεῖτο ἐν πάσῃ πανηγυρικῇ εὐκαιρίᾳ. Ὡσαύτως εἰσήχθη ἡ μεσονύκτιος λειτουργία τῶν Χριστουγέννων, τὴν δὲ Μ. Πέμπτην ἡ τέλεσις τῆς θείας λειτουργίας ἀνεβάλλετο μετὰ τὸν Ἑσπερινόν, πολλοὶ ἐνήστευον ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου. Μετὰ μεγάλης ὡσαύτως πομπῆς ἐτελεῖτο τὸ βάπτισμα μετὰ τὸ δεύτερον ἀνάγνωσμα τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὁπότε ὁλόκληρος ὁ χορὸς προσήρχετο εἰς τὸ βαπτιστήριον καὶ ἐγονυπέτει κυκλοτερῶς, παῖδες τοῦ χοροῦ ἐκράτουν τὰ διὰ τὸ βάπτισμα χρήσιμα σκεύη ὡς καὶ λαμπάδας ἀνημμένας καὶ μετὰ τὴν τελετὴν ὅλοι ἐπέστρεφον ἐν λιτανείᾳ ψάλλοντες τὸ «Νῦν ἀπολύεις». Ἐναντίον τῶν νεωτερισμῶν τούτων καὶ ἰδίᾳ τῆς γονυκλισίας κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς λέξεως τοῦ Συμβόλου incarnatus καὶ τῆς Ἐξομολογήσεως ἐξηκολούθει τὴν ἐχθρικὴν αὐτοῦ στάσιν ὁ Ἐπίσκοπος, εἰπὼν ποτε πρὸς τὸν Minster ὅτι ἀποτελεῖ «ἑστίαν μολύσματος» ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ.

Παρομοία πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Leeds ἐκκλησίας τοῦ Σωτῆρος ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Βαρνάβα Pimlico τοῦ Λονδίνου, δεικνύουσα τὸν τρόπον καὶ τὰς μεθόδους ἃς μετήρχοντο οἱ τῆς Κινήσεως, ἵνα ἔλθωσιν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ ἄθρησκον πλῆθος τῶν μεγαλοπόλεων καὶ τὸν πόλεμον, ὃν προὐκάλουν αἱ μέθοδοι αὐτῶν. Ἀποσπασθὲν ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Hannover Square τοῦ Λονδίνου τὸ τμῆμα τοῦ Knights-Bridge ἀπετέλεσεν ἰδιαιτέραν ἐνορίαν μετὰ νεοδμήτου ναοῦ, ὅστις ἐνεκαινιάσθη ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Λονδίνου Blomfield τῷ 1843. Προϊστάμενος αὐτοῦ διωρίσθη ὁ Γουλιέλμος Bennett, ὅστις ἐσπούδασεν ἐν Christ Church τῆς Ὀξφόρδης καὶ ἀπὸ τῶν Εὐαγγελικῶν τάξεων μετέστη εἰς τὸν Τρακταριανισμόν, καθ' ὃν χρόνον διηκόνει ὡς βοηθὸς ἐν τῇ Portman Chapel. Μόλις ἀναδεχθεὶς τὴν πνευματικὴν ἐπιστασίαν τῆς νέας ἐνο-

ρίας εἰσήγαγεν εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς διαφόρους νεωτερισμούς. Οὕτως αἱ εὐχαὶ ἀπηγγέλλοντο ψαλμῳδικῶς καὶ οἱ ὕμνοι ἐψάλλοντο· ὁ Κλῆρος καὶ ὁ Χορὸς φέροντες λευκοὺς χιτῶνας κατελάμβανον τὰς θέσεις αὐτῶν λιτανεύοντες, ἀνήπτοντο φῶτα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἐτίθεντο ἄνθη ἐπ' αὐτοῦ. Ἕνεκα τῶν νεωτερισμῶν τούτων διετυπώθησαν παράπονα κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον, ἀλλ' οὗτος καίπερ ἀποδοκιμάζων τινὰς τῶν νεωτερισμῶν δὲν ἐθεώρησεν ὀρθὸν νὰ ἐπέμβῃ, καθόσον ὁ Προϊστάμενος εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ γράμμα τῆς σχετικῆς διατάξεως τοῦ Εὐχολογίου. Μετ' ὀλίγον ὁ Bennett ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιδράσῃ ἀμεσώτερον ἐπὶ τοῦ λαοῦ ὅστις ἔζη παρὰ τὸν Τάμεσιν ἐν χθαμαλαῖς οἰκίαις παραδεδομένος εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς διαφθορᾶς, καὶ νὰ περισώσῃ ἐκ τῆς ἀπωλείας πλήθη παιδίων, τὰ ὁποῖα ρακένδυτα, ρυπαρὰ καὶ ἀνάγωγα ἐπλήρουν τὰς ὁδοὺς τῆς περιφερείας ἐκείνης, ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ ἐκεῖ ἐκκλησίαν καὶ σχολήν, ὡς ἐξάρτημα τῆς ἰδίας ἐνορίας ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Βαρνάβα Pimlico. Καίτοι δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ κληρικοὶ μεγίστην ἔδειξαν αὐταπάρνησιν, ὅτε ἐνέσκηψεν ἡ χολέρα ἐν Λονδίνῳ τῷ 1849, ἐπὶ ὥρας παραμένοντες παρὰ τὰς κλίνας τῶν ἀσθενῶν καὶ δὴ καὶ νοσηλεύοντες αὐτοὺς ἐπὶ προφανεῖ προσωπικῷ κινδύνῳ, δὲν ἐβράδυναν οὕτως νὰ ἐξεγείρωσι τὴν μῆνιν τοῦ Ἐπισκόπου ἐκ τῆς ἑξῆς ἀφορμῆς. Ὁ Bennett εἰσήγαγε πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ χρῆσιν τύπον προσευχῆς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπιδημίας, ὅστις περιεῖχε τὴν ἑξῆς αἴτησιν: «Ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἐν τῇ πίστει εἰς τὸ ἅγιόν Σου ὄνομα ἀναπαυσαμένων, ὅπως τύχωσι τῆς τελειώσεως καὶ τῆς μακαριότητος αὐτῶν, ἱκετεύομέν Σε, ἐπάκουσον ἡμῶν, εὔσπλαγχνε Κύριε». Ἡ αἴτησις αὕτη ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν κεκοιμημένων προὐκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ Ἐπισκόπου ὡς μὴ ἐγκεκριμένη ὑπὸ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ φέρουσα εὐθὺ πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς Ρώμης. Ὁ Bennett ἀπαντῶν ἐμνημόνευσε σειρὰν Ἀγγλικανῶν ἀνδρῶν, ὑποστηριζόντων τὴν πρᾶξιν αὐτὴν ὡς καὶ πρόσφατον ἀπόφασιν τοῦ Δεκάνου τῶν Arches «ὅτι αἱ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν δεήσεις δὲν ἀντίκεινται εἰς τὰ ἄρθρα καὶ τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας», ἀλλ' ὁ Ἐπίσκοπος ἐπέμεινεν ἀρνούμενος οἱονδήποτε κῦρος εἰς τοὺς ἄνδρας, οὓς ἐπεκαλέσθη ὁ Bennett, καὶ μόνον ἀνεγνώρισεν ὅτι αἱ προσευχαὶ αὗται δὲν κατακρίνονται ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων. Καίτοι δὲ αὐτὸς ὁ Ἐπίσκοπος ἐνεκαινίασε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Βαρνάβα τὴν 11ην Ἰουνίου τοῦ 1850, ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Σκευοφυλακίου τοῦ ναοῦ ἐν λιτανείᾳ μετὰ τοῦ χοροῦ περιβεβλημένου λευκοὺς χιτῶνας καὶ τονίζοντος ὕμνους, μετ' ὀλίγον συνεπείᾳ τῶν γενομένων νέων ἀποσκιρτήσεων πρὸς τὴν Ρώμην τῷ 1851, περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω, ἤλλαξε στάσιν καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Bennett ἀποδοκιμάζων πρὸς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς ἔθιμα: 1ον) τὴν πρὸς ἀνατολὰς στροφὴν κατὰ τὴν ὥραν τῆς

προσευχῆς· 2ον) τὴν στάσιν τοῦ βοηθοῦ ἱερέως κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας ἱσταμένου ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἐστραμμένου πρὸς ἀνατολάς, ἀντὶ τῆς στάσεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἐστραμμένου πρὸς βορρᾶν· 3ον) τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τῆς ἁγ. Τριάδος ἐν ἀρχῇ τῆς ὁμιλίας καὶ 4ον) τὴν χρῆσιν τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ. Τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν ἐθίμων τούτων, ὡς καὶ τὴν χρῆσιν ἀνθέων ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, τὴν τοποθέτησιν Σταυροῦ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης καὶ τὴν ἐναλλαγὴν τοῦ προσθίου καλύμματος αὐτῆς ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς, ὁ Ἐπίσκοπος ἐδικαιολόγει διὰ τούτου, ὅτι ἐσκανδάλιζον τοὺς ἀσθενεῖς ἀδελφοὺς ἀναμιμνήσκοντα εἰς αὐτοὺς τὰς βδελυρίας τῆς Ρώμης. Ὁ Bennett ἀπήντησε συμβιβαστικῶς καὶ ἡ ἠρεμία ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ἀποκατασταθεῖσα, ὅτε ὁ ὁρίζων ἐθολώθη καὶ αὖθις καὶ αἱ ὁδοὶ τοῦ Λονδίνου ἀντήχησαν ἐκ τῶν κραυγῶν «No Popery» (ὄχι Παπισμός), μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πίου τοῦ Θ΄ ἔκδοσιν Βούλλας, διὰ τῆς ὁποίας ἐγκαθίδρυε τὴν ρωμαϊκὴν ἱεραρχίαν ἐν Ἀγγλίᾳ. Συλλαλητήρια συνεκροτήθησαν, ὁ τύπος ἐγένετο διερμηνεὺς τοῦ λαϊκοῦ αἰσθήματος, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Λονδίνου ἀπέλυσεν Ἐγκύκλιον τὴν 2 Νοεμβρίου 1850 ἐναντίον ἐκείνων ἐκ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ «οἵτινες ἔκριναν ἑαυτοὺς ἐλευθέρους ὅπως μιμηθῶσι τοὺς τύπους καὶ τὰς τελετὰς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης». Ἡ εἰσαγωγή, προσέθετε, τοιούτων τελετῶν, διήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν ὑπὲρ τῶν ἐξωτερικῶν τύπων χωρὶς νὰ κορέσῃ αὐτὸ καὶ ὡδήγει αὐτοὺς πρὸς ἔκπληξιν τῶν ἡγετῶν αὐτῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ρωμ. Ἐκκλησίας. Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐταράχθησαν καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀρχαί, ὁ δὲ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας λόρδος John Russel ἐν «ἀνοικτῇ ἐπιστολῇ» πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ Durham ἐπετέθη μὲν κατὰ τοῦ Πάπα καὶ τῆς Ρώμης, ἀλλὰ κυρίως ἐστράφη κατὰ τῶν Τρακταριανῶν κληρικῶν καὶ ἐκθειάζων τὰς ἐνδόξους ἀρχὰς καὶ τοὺς ἀθανάτους μάρτυρας τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐπῄνει τὸν λαόν, ὅστις σεβόμενος ἐκείνους μετὰ περιφρονήσεως προσβλέπει πρὸς τὴν φενάκην τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τὰς προσπαθείας αἵτινες καταβάλλονται νῦν πρὸς περιορισμὸν τοῦ νοῦ καὶ ὑποδούλωσιν τῶν ψυχῶν. Τὸ παράδειγμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἐξέχοντες πολιτικοὶ ἄνδρες ὁμιλήσαντες κατὰ τὸ γεῦμα τοῦ λόρδου δημάρχου ἀρχομένου τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1850, ὁ δὲ τύπος ἐδημοσίευσε φλογερὰ σχόλια τῶν ἀπαγγελθέντων λόγων. Τὴν ἐπομένην Κυριακὴν 10ην Νοεμβρίου, ὡς καὶ ἄλλας μετ᾽ αὐτήν, πλήθη ὄχλου εἰσελαύνοντα εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Βαρνάβα ἐτάραττον τὴν θείαν λειτουργίαν, ὁ δὲ Bennett ἐλάμβανεν ἐπιστολὰς δι᾽ ὧν ἠπειλεῖτο ἡ ζωὴ αὐτοῦ. Μέγα προτεσταντικὸν συλλαλητήριον συνεκροτήθη τῇ 4 Δεκεμβρίου, ἐν ᾧ ὁ λόρδος Shaftesbury ἐδήλωσεν ὅτι «θὰ προὐτίμα νὰ προσευχηθῇ μετὰ τῆς Λυδίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἢ μετὰ ἑκατοντάδος φερόντων ἄμφια ἱερέων.

ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ ναῷ τοῦ ἁγίου Βαρνάβα», αἱ ταραχαὶ ἐξηκολούθουν, ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Λονδίνου ἐπέβαλεν εἰς τὸν Bennett ἢ νὰ διακόψῃ τὰς τελετάς, αἵτινες προὐκάλουν τὴν ἐξέγερσιν ἢ νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ. Μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Bennett ἀπεμακρύνθησαν μὲν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Παύλου τὰ προκαλέσαντα τὸν ἐρεθισμὸν ἀντικείμενα καὶ περιωρίσθησαν αἱ ὑπενθυμίζουσαι τὴν Ρώμην ἱεροτελεστίαι, ἀλλ' ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Βαρνάβα δὲν ὑπέστη σπουδαίας μεταβολάς.

Ἕτερον κέντρον διαδόσεως τῶν ἰδεῶν τῆς Κινήσεως ὑπῆρξεν ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐν Plymouth, ἔνθα ἀπὸ τοῦ 1845 προϊστάμενος διετέλει ὁ George R. Prynne, εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Pusey, καίπερ διανύσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν Κανταβρυγίᾳ. Οὗτος εἰσήγαγεν ἁπλούστερον τελετουργικὸν εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ προὐκάλεσεν ἐξέγερσιν κυρίως διὰ τῆς περὶ ἐξομολογήσεως διδασκαλίας αὐτοῦ. Ὑπὲρ αὐτοῦ ἐτάχθη ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Exeter ὅστις ἐν Ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ τῷ 1851 ἔγραφεν ὅτι «οἱ δεχόμενοι ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν τὴν ἐξομολόγησιν τῶν μετανοούντων καὶ ἀπαγγέλλοντες τὴν ἄφεσιν αὐτῶν ἐνεργοῦσιν οὐ μόνον σύμφωνα πρὸς τὸν νόμον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν διηνεκῆ πρᾶξιν τῶν πιστοτάτων αὐτῆς ἀρχηγῶν καὶ διδασκάλων». Ὅτε ὅμως ὁ Prynne, παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῆς θρησκευτικῆς ἀδελφότητος τῆς Miss Mellon, ἤρχισε κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς χολέρας τῷ 1850 τὰς καθημερινὰς λειτουργίας, ὁ νεωτερισμὸς οὗτος προὐκάλεσεν ἐξέγερσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐν Leeds. Ἀλλ' ἡ ἐξέγερσις μετ' οὐ πολὺ ἐσβέσθη, ὁ δὲ Prynne ἀπέθανεν ἐν βαθεῖ γήρατι τῷ 1903, τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς περιφερείας ἐκείνης.

Ὁ σπόρος τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως μετεδόθη καὶ εἰς τὰς ἀποικίας διὰ τοῦ George Selwyn, ὅστις ἐγένετο Ἐπίσκοπος τῆς Ν. Ζηλανδίας τῷ 1841 καὶ πρὸς ὃν ἐξηκολούθησε διατελῶν ἐν διηνεκεῖ ἐπαφῇ ὁ ἐκ τῶν ἡγετῶν τῆς Κινήσεως Charles Marriott. Ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Selwyn ἐβάδισεν ὁ μετὰ ταῦτα (1861) Ἐπίσκοπος Μελανησίας Coleridge Pateson, ἀρχηγὸς τῆς ἐν Μελανησίᾳ ἱεραποστολῆς, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξαν μεγάλως οἱ Τρακταριανοὶ καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐξ αὐτῶν Ἰωάννης Keble καὶ ὁ Τρακταριανὸς διηγηματογράφος Charlotte Yonge.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΜΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΟΥ

(ΦΕΤΧΙΕ-ΤΖΑΜΙ)

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

ΤΟ σχέδιον τοῦ Ναοῦ τούτου εἶναι περίπλοκον. Δύο νάρθηκες προηγοῦνται τοῦ κυρίως ναοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει εἰς τὰς πλευράς του πλαγίας στοάς. Ἡ στοὰ τῆς νοτίου πλευρᾶς κατεστράφη ἐν μέρει διὰ νὰ τοποθετηθῇ τὸ Παρεκκλήσιον. Ὁ ναὸς δεσπόζεται ὑπὸ κεντρικοῦ τρούλλου, περιστοιχιζομένου ἐκ τριῶν μερῶν ὑπὸ χαμηλῶν θόλων καὶ κατέληγεν εἰς ἀνατολὰς εἰς τρεῖς ἀψῖδας, αἵτινες σήμερον εἶναι κατεστραμμέναι.

Ὁ ἐξωνάρθηξ καλύπτεται ὑπὸ πέντε ἡμισφαιρικῶν ὀροφῶν, χωριζομένων ἀπ᾿ ἀλλήλων δι᾿ ἐνισχυτικῶν τόξων. Εἰς τὸν ἐξωνάρθηκα εἰσέρχεταί τις σήμερον διὰ δύο πυλῶν, μιᾶς ἐπὶ τῆς νοτίου ἄκρας καὶ τῆς ἄλλης ἐν τῷ μέσῳ τῆς προσόψεως. Πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀνταποκρίνεται θύρα δίδουσα εἴσοδον εἰς τὸν ἐσωνάρθηκα· μία ἄλλη θύρα ὁδηγεῖ ἐκ τοῦ ἐξωνάρθηκος εἰς τὴν νότιον στοάν.

Ὁ ἐσωνάρθηξ στεγάζεται μὲ σταυροθόλια, ἐπικοινωνεῖ δὲ μὲ τὰς πλαγίους στοὰς καὶ μὲ τὸν κυρίως Ναόν. Αἱ στοαὶ αὗται καλύπτονται, ὅπως ὁ ἐξωνάρθηξ, ὑπὸ ἡμισφαιρικῶν ὀροφῶν χωριζομένων ἀπ᾿ ἀλλήλων διὰ τόξων. Πρὸς τὸ βόρειον μέρος ἡ στοὰ ἀνέπαφος οὖσα καλύπτεται εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον μὲ μικρὸν τροῦλλον ἔχοντα τύμπανον ἄνευ πλευρῶν καὶ νευρώσεων. Παρατηροῦνται ἀνωμαλίαι ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν θόλων καὶ τῶν τόξων. Ταῦτα στηρίζονται ἐπὶ πεσσῶν χαμηλῶν σχήματος ἀκανονίστου.

Ἡ ἐσωτερικὴ θέα τοῦ Ναοῦ μὲ τοὺς χαμηλούς του θόλους προξενεῖ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ βάρους. Αὐτὸς ὁ τροῦλλος, ὁ ὁποῖος φωτίζει τὸ κεντρικὸν μέρος τοῦ Ναοῦ, δὲν εἶναι κομψός. Αἱ χαμηλαὶ πλευραί, αἱ ὁποῖαι περιστοιχίζουν τὸν κυρίως Ναὸν πρὸς βορρᾶν, πρὸς νότον καὶ πρὸς δυσμάς, ἔχουσιν ὡς ὀροφὴν ἡμικυλινδρικοὺς θόλους καὶ πρὸς τὰ ἄκρα σταυροθόλια. Ἀνοίγονται πρὸς τὸν κυρίως Ναὸν μὲ τόξα ὀλίγον ὑψωμένα, στηριζόμενα ἐπὶ βαρέων πεσσῶν. Τὸ μέγα τόξον ὅπερ προηγεῖται τῆς ἀψῖδος εἶναι τὸ μόνον ἀνοικτὸν ἐν ὅλῳ τῷ ὕψει αὐτοῦ· τὰ ἄλλα εἶναι κεκλεισμένα μὲ τοῖχον ὀρθὸν διαπερώμενον πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον ὑπὸ τριῶν παραθύρων, πρὸς δυσμὰς ὑπὸ ἀνοίγματος. Γεῖσον περιτρέχει τὸ κεντρικὸν κλῖτος

τοῦ Ναοῦ ἐκεῖ ὅπου γεννῶνται τὰ μεγάλα τόξα. Ὁ τροῦλλος μὲ τύμπανον, εἰς τὴν βάσιν τοῦ ὁποίου ἕτερον γεῖσον προβάλλει, στηρίζεται ἐπὶ τῶν τεσσάρων μεγάλων τόξων καὶ τῶν τεσσάρων σφαιρικῶν τριγώνων. Τὸ τύμπανον διαιρεῖται εἰς εἴκοσι τέσσαρας πλευρὰς καὶ φωτίζεται διὰ δώδεκα παραθύρων μὲ ἡμικυκλικὰ τόξα.

Πρὸς ἀνατολὰς ὁ Ναὸς ἔχει βραδύτερον ἀκρωτηριασθῆ. Δὲν εὑρίσκει τις ἴχνος τῆς μεγάλης ἀψῖδος οὔτε τῶν μικρῶν ἀψίδων. Κατασκεύασμα ἄχαρι μὲ θόλον προσδένεται εἰς τὸ οἰκοδόμημα. Εἶναι ὁ τόπος τῆς προσευχῆς ἔνθα οἱ Μουσουλμάνοι γονυπετοῦν ἔμπροσθεν τοῦ πρὸς τὴν Μέκαν προσηνατολισμένου Μιχράπ. Οὕτω πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἡ ἀρχαία ὄψις ἐξηφανίσθη. Διετηρήθη μόνον μικρὰ ἡμιεξάγωνος ἀψίς, ἡ ὁποία τερματίζει πρὸς τὰ ἔξω τὴν βόρειον στοάν.

Πρὸς βορρᾶν ὁ Ναὸς ἔχει ὡς πλευρὰν εὐθὺν τοῖχον, κοσμούμενον μὲ ἐπάλληλα τόξα, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἀνοίγει διπλῆ σειρὰ παραθύρων τοξωτῶν πρὸς τὰ ἄνω, ὀρθογωνίων πρὸς τὰ κάτω. Ἡ αὐτὴ κατασκευὴ παρουσιάζεται καὶ πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος.

Ἡ στέγη ὑπεράνω τῶν δύο ναρθήκων δὲν καλύπτεται μὲ μόλυβδον, ὡς τὸ λοιπὸν τοῦ οἰκοδομήματος, ἀλλὰ μὲ κεράμους. Ἐπὶ πλέον μακρὰ ξυλίνη στοὰ ὑπερβάλλει τὸν κυρίως Ναὸν καὶ καταλήγει εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ Ἐπιταφίου Παρεκκλησίου.

Φθάνουν εἰς τὴν στοὰν ταύτην δι' ἐξωτερικῆς λιθίνης κλίμακος. Οὕτω καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ὁ Ναὸς ἐτροποποιήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸ μακρὸν τοῦτο ξύλινον κατασκεύασμα, καλυπτόμενον μὲ κεράμους καὶ φωτιζόμενον μὲ παράθυρα ὑαλόφρακτα, ἐχρησίμευεν ἀναμφιβόλως ὡς κατοικία τοῦ Μουσουλμανικοῦ Κλήρου. Ἀσχημίζει τὸν Ναὸν καὶ κρύπτει ἐν μέρει τὸ ἄνω μέρος αὐτοῦ. Ὁ δυτικὸς τοῖχος τοῦ Ἐπιταφίου Παρεκκλησίου διετήρησε τὰ διπλᾶ ἐπάλληλα τόξα του· ἀλλά, βραδύτερον, οἱ Τοῦρκοι κατήργησαν τὰ τρία ἀρχαῖα παράθυρα ἅτινα ἠνοίγοντο κάτωθεν τοῦ μεγάλου δυτικοῦ τόξου, ὑποβαστάζοντος τὸν τροῦλλον, καὶ ἤνοιξαν ἄνοιγμά τι εὐρύ, ὅπερ σχηματίζει εἶδός τι θεωρείου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔχει τις θέαν πρὸς τὸ κλῖτος.

Ἡ στέγη τοῦ τρούλλου ὑψοῦται ὑπεράνω τῶν χαμηλῶν στεγῶν τῶν πλαγίων στοῶν καὶ τῶν τεσσάρων γωνιαίων διαμερισμάτων. Τὸ τύμπανον στηρίζεται ἐπὶ κυβικοῦ ὑποβάθρου· αἱ δώδεκα αὐτοῦ πλευραὶ φωτίζονται διὰ παραθύρων κοσμουμένων μὲ ἀψιδώματα καὶ μὲ παραστάδας μετὰ ἡμικιονίων.

Ὁ μικρὸς τροῦλλος εἰς τὸ ἄκρον τῆς βορείου στοᾶς παρουσιάζει κατασκευὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ κεντρικοῦ θόλου. Ἐπανευρίσκει τις ἐν αὐτῷ τὰς παραστάδας μετὰ ἡμικιονίων καὶ τὴν κυματιστὴν στέγην. Τὸ τύμπανον ἔχει ὀκτὼ πλευράς.

Β'.—Τὸ Ἐπιτάφιον Παρεκκλήσιον.

Μὲ νάρθηκα πρὸς δυσμάς, μὲ τρεῖς ἀψῖδας πρὸς ἀνατολάς, τὸ κλῖτος τοῦ Παρεκκλησίου παρουσιάζει σχῆμα σταυροῦ, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ἐγείρεται ὁ κεντρικὸς τροῦλλος. Εἶναι ἀληθινὴ μικρὰ Ἐκκλησία. Δὲν ἐπικοινωνεῖ ἀπ' εὐθείας μὲ τὸ ἐξωτερικόν. Εἰσέρχεταί τις εἰς αὐτὸν μόνον διὰ τοῦ κυρίως Ναοῦ καὶ προαυλίου τὸ ὁποῖον καλύπτουσι τρία σταυροθόλια. Ἡ ἐσωτερικὴ θέα εἶναι λίαν χαρίεσσα καὶ εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸ βάρος τοῦ γείτονος κτιρίου.

Τα τέσσαρα γωνιαῖα σταυροθόλια ἅτινα χρησιμεύουσιν ὡς ἀντερείσματα τοῦ τρούλλου εἶναι πολὺ ὑψωμένα. Ὑποστηρίζονται διὰ κιόνων, ἐκ τῶν ὁποίων δύο πρὸς βορρᾶν ἐξηφανίσθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν μὲ μέγα τόξον. Οἱ κίονες οὗτοι συνδέονται μὲ τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους καὶ μὲ τοὺς τοίχους τῆς ἀψῖδος μὲ τόξα ἐπιμήκη· αἱ τέσσαρες γωνίαι καλύπτονται μὲ ἡμισφαιρικὰς ὀροφάς. Δύο γεῖσα διατρέχουσι τὸ μῆκος τῶν τοίχων. Ὑψηλότερον, τρίτον γεῖσον προβάλλει εἰς τὴν βάσιν τοῦ τρούλλου. Τὸ τύμπανον φωτίζεται διὰ δώδεκα παραθύρων τοξωτῶν καὶ διαμερίζεται εἰς δώδεκα κοῖλα τμήματα τὰ ὁποῖα καταλήγουσιν εἰς κεντρικὸν ἐγκόλπιον.

Αἱ ἀψῖδες ὑπέστησαν ἀνακαινίσεις. Ἐτειχίσθησαν ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Τούρκων. Δίοδοι συνάπτουν τὴν μεγάλην ἀψῖδα μὲ τὰς μικρὰς ἀψῖδας. Παρατηρεῖ τις ὅτι τὸ σταυροθόλιον ὅπερ προηγεῖται τῆς κόγχης τῆς μεγάλης ἀψῖδος δὲν εὑρίσκεται, ὅπως εἰς τοὺς ἄλλους ναοὺς τοῦ τύπου σταυροῦ, εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος μὲ τὸν ἀνατολικὸν θόλον τοῦ σταυροῦ. Οὕτω ἡ στέγη τῆς ἀψῖδος εἶναι χαμηλοτέρα ἢ ἡ στέγη τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁ ἀνατολικὸς βραχίων τοῦ σταυροῦ ἐξέχει.

Ἡ ἐξωτερικὴ διακόσμησις τοῦ Παρεκκλησίου τούτου εἶναι ἀξιόλογος. Κάτωθεν τοῦ ἐπικλινοῦς στεγάσματος τῆς ἀψῖδος παρατηρεῖ τις σειρὰν πλίνθων τοποθετημένων κατὰ γωνίας· κάτω, μία γραμμὴ πλίνθων ὀδοντωτῶν εἰς σχῆμα πρίονος τονίζεται μὲ ἐλαφρὸν γεῖσον. Αἱ μικραὶ ἀψῖδες ἐτροποποιήθησαν. Εἰς τὸ βόρειον μέρος οἱ Τοῦρκοι ἤνοιξαν παράθυρον ὀρθογώνιον οὐχὶ κομψόν. Εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τὸ στενὸν παράθυρον μὲ ἡμικυκλικὸν τόξον καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἐνετειχίσθη, Ἡ μεγάλη ἀψὶς διατηρεῖται καλύτερον. Αἱ πέντε πλευραί της κοιλώνονται μὲ τριπλῆν σειρὰν ἀψιδωμάτων καὶ κογχῶν χωριζομένων διὰ δύο γείσων. Οἱ δύο κιονίσκοι τοῦ τριλόβου παραθύρου τῆς ἀψῖδος τοῦ ἱεροῦ, σήμερον ἐντετειχισμένοι, κρατοῦν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν αἰχμαλωτίζουν μὲ τὴν κομψότητά των καὶ τὴν εὐκινησίαν των.

Ἐπὶ τῆς προσόψεως θαυμάζει τις τὸν αὐτὸν ποικίλον συνδυασμὸν τῶν γραμμῶν, τὸ αὐτὸ σοφὸν παίγνιον σκιᾶς καὶ φωτός. Διπλῆ σειρὰ πλίνθων

τεθειμένων κατὰ γωνίας διαγράφουν τὴν δεξιὰν γραμμὴν τῶν στεγασμάτων καὶ τὰ ἀκραῖα τῶν ἐσωτερικῶν θόλων. Τριπλῆ σειρὰ κογχῶν, ἀψιδωμάτων καὶ κύκλων διακόπτει τὴν μονοτονίαν τῆς πλευρᾶς. Γεῖσον μαρμάρινον χωρίζει τὰς δύο κατωτέρας σειράς. Ἀνωτέρω, τέσσαρα σχέδια κεκοσμημένα μὲ φοίνικας εἶναι ἐγγεγλυμμένα ἐπὶ τοῦ τοίχου. Τὰ παράθυρα μὲ ἡμικυκλικὰ τόξα ἐτροποποιήθησαν τῆδε κἀκεῖσε καὶ μετετράπησαν εἰς ὀρθογώνια ἀνοίγματα.

Οἱ ὑπεράνω τοῦ Παρεκκλησίου θόλοι ἔχουσι κατασκευὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ θόλου τοῦ Ναοῦ. Τὸ τύμπανον βαίνει ἐπὶ ὑποβάθρου τετραγώνου. Αἱ ἀνάγλυφοι φυλλάδες, ὑπογραμμιζόμεναι μὲ σειρὰν πλίνθων τεθειμένων κατὰ γωνίαν, στηρίζονται ἐπὶ παραστάδων μετὰ ἡμικιονίων. Ἐκτὸς τοῦ θόλου, τοῦ ὁποίου τὸ τύμπανον μὲ δώδεκα πλευρὰς βαίνει ἐπὶ τοῦ σταυροειδοῦς κλίτους, ὑπάρχουσι καὶ δύο ἕτεροι θόλοι μικρότεροι τῶν ὁποίων τὸ τύμπανον ἔχει ὀκτὼ πλευράς. Οὗτοι δὲν εἶναι ὁρατοὶ ἔσωθεν τοῦ Παρεκκλησίου. Φωτίζουν ἀνώγεόν τι ὅπερ ἐκτείνεται ὑπεράνω τοῦ νάρθηκος καὶ ὅπερ σχηματίζει ἀρχιτεκτονικὸν σύνολον λίαν ἐνδιαφέρον.

Ἀνέρχεταί τις εἰς αὐτὸ διὰ κλίμακος ἡ ὁποία ἐτοποθετήθη ἐξοικονομηθεῖσα ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τοῦ νάρθηκος καὶ φθάνει τις εἰς κλιμακόπεδον μὲ ἡμισφαιρικὴν ὀροφὴν φωτιζόμενον ἄλλοτε διὰ μικροῦ παραθύρου. Τὸ ἀνώγεον καλύπτεται ὑπὸ δύο θόλων μὲ δέκα ἓξ πλευρὰς καὶ μὲ ὀκτὼ παράθυρα, ἐντετειχισμένα σήμερον, καὶ εἰς τὸ μέσον, ὑπὸ σταυροθολίου στηριζομένου ἐπὶ δύο παραστάδων. Τὸ ἀνώγεον σήμερον φωτίζεται διὰ παραθύρου ὀρθογωνίου ἀνεωγμένου ἐπὶ τοῦ νοτίου τοίχου.

Τὸ ἀνώγεον ἔχει παράθυρον πρὸς τὸ κλῖτος. Ἐνταῦθα, ἀναμφιβόλως, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην καὶ προσφιλῆ γωνίαν, ἤρχετο ἡ εὐσεβὴς Μάρθα μὲ περισυλλογὴν καὶ κατάνυξιν νὰ προσευχηθῇ ἐνώπιον τοῦ τάφου τοῦ συζύγου της, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο κάτω εἰς τὸ κλῖτος.

Τὸ οἰκοδόμημα κατὰ τὸ 1912 ἐκαλύφθη μὲ κονίαμα πυκνόν, τὸ ὁποῖον ἀπέκρυψε τὴν διακόσμησιν τῶν τοίχων. Ἐπὶ τῆς βορείου προσόψεως τῆς κυρίως Ἐκκλησίας παρετηρήσαμεν τρία στρώματα πλίνθων ἐναλλασσόμενα μὲ σειρὰν χαλικώματος. Ἐπὶ τοῦ Ἐπιταφίου Παρεκκλησίου διέκρινέ τις, κάτω ἀπὸ τὸ χρίσμα τέσσαρα στρώματα πλίνθων ἐναλλασσόμενα μὲ τέσσαρας σειρὰς χαλικώματος.

Εἰς τὸ Παρεκκλήσιον διατηροῦνται ἀξιόλογα λείψανα τῆς ἀρχαίας διακοσμήσεως. Δύο κίονες φαιοῦ μαρμάρου εὑρίσκονται ἀκόμη εἰς τὴν θέσιν των. Τὰ ἐν εἴδει ἐπιθήματος κιονόκρανα σχήματος κυβικοῦ εἶναι γεγλυμμένα μὲ διάφορα κοσμήματα. Ἓν εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ ἐντετειχισμένον ἐν τῷ τοίχῳ τὸν ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι ἔκτισαν ἔμπροσθεν τῆς ἀψῖδος. Κοσμεῖται ἐπὶ ἑκάστης ὄψεως μὲ δύο κέρατα τῆς Ἀμαλθείας ἐξ ὧν προβάλλουσιν ἑλικοειδεῖς

διακοσμήσεις. Ἡ τετράγωνος ἄβαξ καλύπτεται μὲ μικρὰ φύλλα ἀκάνθου. Τὸ ἕτερον κιονόκρανον διακοσμεῖται μὲ τέσσαρα μεγάλα δαντελωτὰ φύλλα τὰ ὁποῖα ἁπλοῦνται εἰς τὰς γωνίας καὶ ἐπὶ τῆς ἄβακος ἐμφανίζεται ὡσαύτως σειρὰ μικρῶν φύλλων. Τὰ θέματα βαθέως εἰργασμένα συνέχονται εἰς τὸ βάθος. Ἡ τεχνικὴ αὕτη πλησιάζει πρὸς τὴν τεχνικὴν τῶν κιονοκράνων κυβικοῦ σχήματος τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου, ἐν οἷς ἡ ἄβαξ καὶ ἡ στρογγυλοποιηθεῖσα πρόσοψις διακοσμοῦνται μὲ κοσμήματα τοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ.

Τὰ κιονόκρανα ταῦτα δὲν χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Παρεκκλησίου· ἐχρησιμοποιήθησαν ἐκ νέου, ὅπως τὰ κιονόκρανα τῶν κιόνων τῆς κιστέρνης ἡ ὁποία κεῖται πλησίον τοῦ τεμένους.

Οἱ κιονίσκοι τῆς ἁψῖδος, ἠκρωτηριασμένοι ἐν μέρει, ἐγλύφησαν διὰ τὸ μνημεῖον. Σήμερον κατὰ τὸ ἥμισυ εἶναι βεβυθισμένοι εἰς τὸν τουρκικὸν τοῖχον ὁ ὁποῖος φράττει τὸ τριπλοῦν παράθυρον. Αἱ βάσεις ἐν σχήματι τραπεζίου ἐκαλύπτοντο ἄλλοτε ἀπὸ διακοσμήσεις γλυπτικῆς, αἱ ὁποῖαι ἐξηφανίσθησαν. Ἐπὶ κορμῶν λίαν λεπτῶν εἶναι γεγλυμμένη εἰς ἐλαφρὸν ἀνάγλυφον σειρὰ μικρῶν φύλλων ὀρθίων μὲ κόσμημα σχήματος φοίνικος. Τὰ κιονόκρανα ἔχουσι τὸ σχῆμα πυραμίδος μὲ ἓξ ἕδρας. Ἐπὶ τῶν δύο στενῶν ὄψεων ἐμφανίζεται σταυρός, ἐκ τῆς βάσεως τοῦ ὁποίου ἀναχωροῦσι δύο στελέχη μὲ ἀνοιγόμενα περὶ τὰς γωνίας ἑπτάλοβα φύλλα τὰ ὁποῖα συνάπτονται μὲ τὸν σταυρόν. Δύο ἀνθεμοειδῆ κοσμήματα καμπυλοῦνται μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων βραχιόνων τοῦ σταυροῦ. Εἰς τὰς πλαγίας ὄψεις ἐμφανίζονται ἑλικοειδῆ κοσμήματα· ἐπὶ τῆς ἄβακος φύλλον ὄρθιον μὲ τρεῖς λοβοὺς ἐναλλάσσεται μὲ ἀνθύλλιον.

Εἰς τὸν θόλον διατηροῦνται ἀνέπαφα μωσαϊκὰ μὲ βάθος χρυσοῦν. Εἰς τὸ κέντρον ἐν ἐγκολπίῳ παρίσταται ὁ Χριστὸς ἐν προτομῇ ἐν μέσῳ τῶν συνήθων μονογραμμάτων $\overline{\text{IC}}$ $\overline{\text{XC}}$. Εὐλογεῖ μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ κρατεῖ μὲ τὴν ἀριστερὰν Εὐαγγέλιον, κεκοσμημένον μὲ σταυρὸν καὶ μὲ πολυτίμους λίθους. Ἡ κεφαλή του περιβάλλεται μὲ σταυροφόρον ἅλων, διαγραφομένην δι' ἐρυθροῦ κύκλου.

Τὸ πρόσωπόν του μὲ λεπτὰ χαρακτηριστικά, περιβαλλόμενον μὲ κύκλον μακρᾶς ὑπερύθρου κόμης, ἀπεικονίζει ἄπειρον ἀγαθότητα καὶ γλυκύτητα. Τὸ λιτὸν χρῶμα τῶν ἐνδυμάτων του, φαιὸν καὶ ἰόχρουν, ἐναρμονίζεται πρὸς τὸν τόνον τοῦ παλαιοῦ χρυσοῦ τῶν μωσαϊκῶν. Πέριξ αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ραβδώσεων τοῦ θόλου αἵτινες σχηματίζουσι τρόπον τινὰ ἀκτῖνας ἀναχωρούσας ἀπὸ τὸ κεντρικὸν ἐγκόλπιον, παρίστανται οἱ δώδεκα Προφῆται ἐνδεδυμένοι κατὰ τὸ ἀρχαῖον σύστημα. Εἶναι ὄρθιοι, κρατοῦντες μὲ τὴν μίαν χεῖρα εἰλητάριον ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι γεγραμμένη ἡ προφητεία των. Ἡ περιβολή των μὲ τοὺς πολυχρώμους διατονισμοὺς ἱλαρύνουσι τὸ χρυσοῦν βάθος τῶν μωσαϊκῶν. Αἱ ἐνδυμασίαι καλῶς προσηρμοσμέναι διαγρά-

φουσι τὴν κίνησιν τοῦ σώματος. Αἱ στάσεις καὶ οἱ τύποι εἶναι λίαν ποικίλοι. Ὅλοι οἱ Προφῆται φέρουν τὴν χρυσῆν ἅλων, διαγραφομένην δι' ἐρυθροῦ κύκλου.

Ὁ Μωϋσῆς, νέος, μὲ τὸ σῶμα ἐλαφρῶς κλίνον πρὸς τὰ ἐμπρός, στρέφει τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ θόλου καὶ τείνει τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς τὸν Χριστόν. Κρατεῖ μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα εἰλητάριον ἀνεπτυγμένον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκεται τὸ ἑξῆς χωρίον : ***Οὗτος ὁ Θ(εὸ)ς τῶν θεῶν καὶ κ(ύριο)ς τῶν κυρίων*** (Δευτερονόμιον Χ, 17).

Ὁ Ἱερεμίας, παριστάμενος ὑπὸ μορφὴν γέροντος, μὲ ἤρεμον στάσιν, κρατεῖ μὲ τὰς δύο χεῖρας εἰλητάριον τριγωνικόν. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς δὲν διακρίνει τις εἰμὴ ἓξ γράμματα. Τὰ τέσσαρα πρῶτα δύνανται νὰ ἀναγνωσθῶσιν : ***αὐτή.***

Ὁ Σοφονίας, μὲ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην καὶ ἐστραμμένην ἀριστερᾷ, κρατεῖ τοὺς βραχίονάς του κατὰ μῆκος τοῦ σώματος, σώματος ἀνδρὸς εὑρισκομένου ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ τῆς ἡλικίας. Ἐπὶ τοῦ εἰληταρίου ἀναγινώσκει τις : ***Ἐπιφανήσεται ἐ(πὶ) πάντας κ(ύριο)ς*** (Σοφονίας ΙΙ, 11).

Ὁ Μιχαίας, γέρων μὲ χαρακτηριστικὰ γαληνιαῖα, εὐλογεῖ μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ μὲ τὴν ἀριστερὰν κρατεῖ εἰλητάριον στηριζόμενον κατὰ μῆκος τοῦ σώματος. Ἡ ἐπιγραφή, τῆς ὁποίας μία μόνον λέξις ἀναγινώσκεται, εἶναι ἡ ἑξῆς : ***[Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν] ἐμφανὲς [τὸ ὄρος τοῦ κυρίου]*** (Μιχαίας IV, 1).

Ὁ Ἰωὴλ φέρει ἐπίσης γενειάδα καὶ κόμην λευκὴν καὶ κρατεῖ ἔμπροσθέν του εἰλητάριον ἀνεπτυγμένον μὲ τὴν ἐπιγραφήν . ***Θάρσει, γῆ, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, ὅτι ἐμεγάλυνε [Κύριος τοῦ ποιῆσαι]*** (Ἰωὴλ ΙΙ, 21). Αἱ τρεῖς πρῶται λέξεις μόλις ἀναγινώσκονται. Αἱ τρεῖς τελευταῖαι δὲν ἐμφανίζονται εἰς τὴν ἐπιγραφήν.

Πλησίον αὐτοῦ ὁ νέος Ζαχαρίας, μὲ τὴν μίαν χεῖρα διπλωμένην εἰς τὸ στῆθος, κλίνει τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου. Ἐπὶ τοῦ εἰληταρίου τὸ ὁποῖον κρατεῖ μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἀναγινώσκει τις : ***Τὸ ὄρος κ(υρίο)υ παντοκράτορος [ὄρος ἅγιον]*** (Ζαχαρίας VIII, 3).

Ὁ Ἀβδιού, γέρων ρωμαλέος εἰσέτι, μὲ στάσιν ἐνεργητικήν, βλέπει εὐθὺ πρὸς τὰ ἐμπρός. Κρατεῖ τὴν μίαν χεῖρα ὄπισθέν του καὶ μὲ τὴν ἄλλην παρουσιάζει τὸ εἰλητάριόν του μὲ τὴν ἐπιγραφήν : ***Ἐν τῷ ὄρει Σιὼν ἔσται ἡ σ(ωτη)ρία*** (Ὀβδιού, 17).

Ὁ Ἀββακούμ, μὲ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ἐπὶ τοῦ ὤμου, τὴν χεῖρα ὑψωμένην μέχρι τοῦ ὠτός, ἀκούει τὴν ἀγγελίαν τοῦ Κυρίου, ὅπως τὴν ἀναφέρει ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ εἰληταρίου τὸ ὁποῖον κρατεῖ μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα : ***Εἰσακήκοα, κ(ύρι)ε, τὴν ἀκοήν σου*** (Ἀββακοὺμ ΙΙΙ, 1).

Ὁ Ἰωνᾶς, ἐνδεδυμένος τὴν τήβενόν του ὡς ἀρχαῖος ρήτωρ, προτείνει

τὸν τόμον του, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκει τις : ***Καὶ ἔλθοι πρὸς σὲ ἡ προσε(υ)χή μου πρὸς (ναὸν ἅγιόν σου)*** (Ἰωνᾶς ΙΙ, 8).

Ὁ Μαλαχίας, γέρων μὲ μακρὰν κόμην καὶ μακρὰν γενειάδα, ὑψώνει τὴν δεξιὰν χεῖρά του πρὸς τὸν Χριστόν, τὸν θεῖον «ἀγγελιοφόρον», ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ εἰλητερίου : ***Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου*** (Μαλαχίας ΙΙΙ, 1).

Ὁ Ἰεζεκιὴλ διπλώνει τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ κρατεῖ τὸ εἰλητάριον κατὰ μῆκος τοῦ σώματος. Παρίσταται ὡσαύτως μὲ χαρακτηριστικὰ γέροντος. Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτω : ***Ἐν τῷ πορεύεσθαι τὰ ζῷα ἐπορε(ύοντο οἱ τροχοὶ ἐχόμενοι αὐτῶν)*** (Ἰεζεκιὴλ Ι, 19).

Τέλος ὁ Προφήτης Ἡσαΐας ὑψώνει τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ παρατηρεῖ τὸν Χριστόν. Ἐπὶ τοῦ εἰληταρίου του, ὅπερ κρατεῖ εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ἀναγινώσκει τις : ***Ἰδοὺ κ(ύριος) κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης*** (Ἡσαΐας ΧΙΧ, 1)

Τὰ ἐκφραστικὰ βλέμματα τῶν Προφητῶν τούτων, αἱ ποικίλαι καὶ περιπαθεῖς στάσεις των, οἱ ποικιλόχροοι διατονισμοὶ τῶν λευκῶν ἐνδυμάτων των, ἐσκιαγραφημένων μὲ κυανοῦν, πράσινον, ἰόχρουν καὶ φαιόν, μαρτυροῦσι τὴν φροντίδα ἣν ἔσχεν ὁ καλλιτέχνης νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοὺς τύπους τῆς παραδόσεως, διὰ νὰ κάμῃ ἔργον περισσότερον προσωπικὸν καὶ περισσότερον ζωντανόν. Ὁ Χριστὸς ὁ ὁποῖος δεσπόζει τοῦ συνόλου δὲν εἶναι ὁ Παντοκράτωρ ὁ ἄγριος καὶ σκληρός. Τὸ πρόσωπόν του ἀναδίδει, ὅπως εἰς τὸ Καριὲ-δζαμί, ἀγαθότητα καὶ συμπάθειαν. Τὰ μωσαϊκὰ ταῦτα παραμένουσιν ὡσαύτως πολύτιμον δεῖγμα τῆς τέχνης τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος.

Τὰ δύο ταῦτα συνεζευγμένα οἰκοδομήματα δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀξιόλογα μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικήν των. Ἡ κυρία Ἐκκλησία, μὲ τοὺς δύο νάρθηκάς της, τὰς μακρὰς πλαγίους στοάς της, παρουσιάζει περίεργον δεῖγμα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος. Τὸ κλῖτος περικυκλοῦται μὲ θόλους ὀλίγον ὑψηλούς· ὡσαύτως ὁ τροῦλλος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸν τύπον τοῦτον τῆς ἐκκλησίας μένει τὸ κέντρον τῆς οἰκοδομῆς, δὲν συνδέεται ἐνδομύχως πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ οἰκοδομήματος. Ἀποχωρίζεται καθ᾽ ὁλοκληρίαν ἀπὸ τὰ τρία μέρη καὶ δεσπόζει μόνον τῶν χαμηλῶν στεγασμάτων τῆς ἐκκλησίας. Διὰ νὰ παραμερίσῃ τὴν μονοτονίαν τῶν στεγασμάτων τούτων ὁ ἀρχιτέκτων ὕψωσε μικροὺς θόλους μὲ τύμπανον.

Ἡ διάταξις αὕτη ὑπενθυμίζει τὸ σχέδιον τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ὅπου πρὸ τοῦ κλίτους ὑπάρχουσιν ὡσαύτως δύο νάρθηκες, εἰς δὲ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ στοαὶ πλάγιοι. Ἀλλ᾽ ὁ Ναὸς τῆς Παμμακαρίστου δὲν φθάνει εἰς εὐκινησίαν τὸν τελευταῖον τοῦτον, ὁ ὁποῖος ᾠκο-

δομήθη ὀλίγον ἀργότερον, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος.

Κατα τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸ σχέδιον τοῦ Ναοῦ εἰς σταυρὸν ἑλληνικὸν ἐπανεμφανίζεται ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλ' ὀλίγον τροποποιημένον. Εἰς τὸ 'Επιτάφιον Παρεκκλήσιον τοῦ Φετιγιὲ-δζαμὶ τὸ σχέδιον διαγράφεται καθαρῶς ἔσωθεν. 'Αλλ' ἔξωθεν οἱ βραχίονες τοῦ σταυροῦ ὑπογραμμίζονται ἐλαφρῶς ὑπὸ τῶν ἀκραίων τὰ ὁποῖα ἐντέμνουν τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν τῶν στεγασμάτων. Τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ταύτης τῆς τελευταίας ἐποχῆς εἶναι ἡ ἀναζήτησις ἀναλογιῶν λεπτῶν καὶ φερομένων πρὸς τὰ ἄνω. Τὰ κλίτη προσκτῶνται ὕψος, οἱ τροῦλλοι πολλαπλασιάζονται καὶ δίδουν εἰς τὸ οἰκοδόμημα κομψότητα εὐκίνητον καὶ χάριν ὑπέροχον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΛΟΓΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Τῇ 22ᾳ παρόντος μηνὸς ἐγένετο ἡ πλήρωσις τῆς διὰ τῆς τελευτῆς τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κρήτης Τίτου χηρευσάσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κρήτης. Συμφώνως πρὸς τὴν ἰσχύουσαν περὶ τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης τάξιν, Τοποτηρητὴς τῆς χηρευσάσης ἱερᾶς Μητροπόλεως εἶχε διορισθῆ ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀρκαδίας Βασίλειος, προυτάθησαν δὲ ὡς ὑποψήφιοι δι' αὐτὴν πρὸς τῇ Α. Θεοφιλίᾳ καὶ οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Ρεθύμνης Τιμόθεος καὶ Κισσάμου Ἄνθιμος. Κατὰ τὴν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ γενομένην κανονικὴν ψηφοφορίαν ἰσοψήφισαν λαβόντες ἀνὰ ψήφους ἓξ οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Ἀρκαδίας Βασίλειος καὶ Ρεθύμνης Τιμόθεος. Προκρίσει δὲ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος Μητροπολίτης Κρήτης ἀνεδείχθη ὁ Ἐπίσκοπος Ρεθύμνης Τιμόθεος.

Ἐκ τῶν ἀρίστων ἀποφοίτων τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς ὁ νέος Μητροπολίτης Κρήτης, δοκίμως ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν διακονήσας ἐν Κρήτῃ, ἄνθρωπος τῶν Γραμμάτων, ζηλωτὴς καὶ δραστήριος, ἐμπνέει τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἡ Ἐκκλησία Κρήτης εὗρε τὸν ἄξιον Ποιμενάρχην της.

ΕΞΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗι ΡΩΣΣΙΚΩΝ ΠΑΡΟΙΚΙΩΝ

Συγκληθεῖσα ἡ Ἐπαρχιακὴ Συνέλευσις τῆς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον Ἐξαρχίας τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ρωσσικῶν παροικιῶν διὰ τοῦ Προέδρου αὐτῆς Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Εὐλογίου ὑπέβαλε τηλεγραφικῶς τὰ σέβη αὐτῆς τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐξῃτήσατο τὰς εὐχὰς αὐτῆς. Ἐγένετο εὐχετήριον ἀπαντητικὸν τηλεγράφημα τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΧΟΡΟΣΤΑΣΙΑ

Τὴν 26ην παρόντος μηνός, ἑορτὴν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν μέσῳ πολλοῦ ἐκκλησιάσματος ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ἱερῷ Ναῷ Χάσκιοϊ. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐγένετο δεκτὴ μετ' ἐκδηλώσεων βαθυτάτων αἰσθημάτων εὐλαβείας καὶ ἀγάπης.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα Ἰούλιον ἐπεσκέφθησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα :

— Ὁ κ. Γεώργιος Σωτηρίου, Διευθυντὴς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, διακεκριμένος Βυζαντινολόγος καὶ ἐρευνητὴς τῆς Χριστ. Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης, Καθηγητὴς τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδη-

μαϊκός, συγγραφεὺς δοκίμων ἔργων τῆς εἰδικότητός του, μετὰ τῆς ἐπίσης λογίας συζύγου αὐτοῦ Κυρίας Μαρίκας Γ. Σωτηρίου.

— Ὁ Κυβερνήτης τοῦ ἐπισκεφθέντος τὴν Κωνσταντινούπολιν Ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σκάφους «Ἄρης» κ. Ἀθανάσιος Πινότσης μετὰ τοῦ πλοιάρχου κ. Δημητρίου Βαλτηνοῦ.

— Οἱ ἱερομόναχοι κ. Ἰσίδωρος Κρώκης, προεστὼς τῆς ἐν Ρώμῃ Μονῆς Κρυπτοφέρρης, καὶ κ. Λαυρέντιος Τάρδο, ἀδελφὸς τῆς αὐτῆς Μονῆς.

— Ὁ κ. Τζὼν Κ. Ἠλιάσκος, Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κ. Θεοδώρου Τζὼν Ἠλιάσκου, Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὑποκαταστήματος τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν.

— Ὁ κ. Γεώργιος Ζαρίφης μετὰ τῆς Κυρίας αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Στεφάνου Ζαρίφη.

— Ὁ κ. Ἀλέξανδρος Παντζείρης Βέης μετὰ τῆς δεσποινίδος θυγατρὸς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρας καὶ τοῦ μνηστῆρος καὶ ἤδη συζύγου αὐτῆς κ. Σπυρίδωνος Μπότσαρη.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἡρακλείας κ. Φιλάρετον ἀσθενοῦντα διεβιβάσθησαν διὰ Πατριαρχικοῦ Γράμματος, Συνοδικῇ ἀποφάσει, αἱ εὐχαὶ καὶ ἡ συμπάθεια τῆς Ἐκκλησίας.

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

— Ἀνεχώρησε κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἐπανακάμπτων εἰς Ἑλλάδα ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πρώην Λαγκαδᾶ κ. Γερμανός.

— Ἀνεχώρησεν ὡσαύτως δι' Ἑλλάδος ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ἐν Παρισίοις θέσιν αὐτοῦ ὁ Ἐφημέριος τῆς αὐτόθι ὁμογενοῦς Κοινότητος Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀθηνόδωρος Παραδείσης.

ΕΟΡΤΑΙ

Εἰς τοὺς κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἑορτάσαντας τὰ ὀνομαστήρια αὐτῶν Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτην Καισαρείας Καλλίνικον, Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς Ἀθηναγόραν, Μητροπολίτας Ἐλασσῶνος Καλλίνικον, Ἀρδαμερίου Καλλίνικον καὶ πρώην Παραμυθίας Ἀθηναγόραν, διεβιβάσθησαν καταλλήλως αἱ Πατριαρχικαὶ εὐχαί.

ΚΑΝΟΝΙΚΑΙ ΠΟΙΝΑΙ

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀβύδου Γερμανός, ἐπιδειξάμενος ἐν τῇ συμμορφώσει αὐτοῦ πρὸς τὴν περὶ αὐτοῦ ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας συναίσθησιν καὶ συντριβὴν καὶ ἐξαιτησάμενος τὴν ἐκκλησιαστικὴν συγγνώμην, ἔτυχε τῆς ἐπιεικείας τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Ἀνώτατον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, ἔχον ὑπ' ὄψιν τὰς ὑποβληθείσας σχετικὰς αἰτήσεις τοῦ Ἐπισκόπου, ἐθεώρησεν ἐπαρκῆ τὴν μέχρι

τοῦδε ἐκτιθεῖσαν ποινὴν τῆς ἀργίας αὐτοῦ, ἦρεν αὐτὴν καὶ περιώρισε τὴν ποινὴν εἰς ἁπλῆν περαιτέρω παραμονὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

ΔΙΚΗ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Τὴν 8ην παρόντος μηνὸς ἐτερματίσθη εἰς τὸ Α΄ Ποινικὸν δίκη κινηθεῖσα ἐναντίον τοῦ Πρωτοσυγκελλεύοντος Σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας Δωροθέου. Ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης εἶχε δημοσιεύση εἰς ἐφημερίδας ἀνακοίνωσιν ἐπὶ ὑποθέσεως διαλύσεως θρησκευτικοῦ γάμου, καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶχε παραπεμφθῇ εἰς δίκην ἐπὶ παραβάσει τῶν κειμένων νόμων καὶ τοῦ εἰς τὴν πολιτικὴν δικαιοσύνην διὰ τῶν νόμων τούτων περιελθόντος δικαιώματος τῆς διαλύσεως τῶν γάμων, ἐπὶ παρακινήσει τοῦ λαοῦ εἰς παράβασιν τῶν κειμένων νόμων. Συνήγορος τοῦ κατηγορουμένου ἦτο ὁ δικηγόρος κ. Ἀ Μόσχος, ὅστις ἐστήριξε τὴν ὑπεράσπισιν εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ θρησκευτικὴ διάλυσις ταῦ γάμου εἶναι δικαίωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διάζευξις ἐξ ἧς προὐκλήθη ἡ δίκη εἶχε συντελεσθῇ προηγουμένως πολιτικῶς. Τὸ Α΄ Ποινικὸν ἐκήρυξε κατὰ πλειοψηφίαν ἀθῷον τὸν κατηγορούμενον, καθότι δὲν ἀπεδείχθη ὅτι παρέβη τὰς διατάξεις τοῦ περὶ Τύπου Νόμου.

Ο ΓΝΗΣΙΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ ΤΩΝ ΕΙΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ ΤΟΝ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΝ ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ ἀκαταπόνητος Μητροπολίτης πρώην Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρας, ὁ ὁποῖος δὲν παρέρχεται χρόνος χωρὶς νὰ δωρήσῃ εἰς τὴν Θεολογικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας μίαν μονογραφίαν ἢ ἓν σύγγραμμα, ἐξέδωκε πρὸ μηνῶν νέον σπουδαῖον ἔργον περὶ τοῦ συγγραφέως τῶν εἰς τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην ἀποδιδομένων συγγραμμάτων.

Τὸ ἔργον τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶναι ὅλως πρωτότυπον, εἶναι πλῆρες σοβαρῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ ὑποθέτομεν ὅτι ὁ συγγραφεύς, ἂν δὲν ἔδωκεν τὴν ὁριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, πάντως ἔθεσε τὰς ἐπιστημονικὰς βάσεις τῆς λύσεως τοῦ πολυκρότου τούτου καὶ παναρχαίου προβλήματος. Διότι τὸ νέον φῶς τὸ ὁποῖον προσκομίζει ὁ συγγραφεύς, αἱ νέαι του ἐπόψεις καὶ ἡ κριτικὴ αὐτοῦ ἐπιχειρηματολογία εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ συντελέσωσιν εἰς τὴν ὁριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἡ «Ὀρθοδοξία», ἐκφράζει τὴν ἰδιαιτέραν της χαρὰν διὰ τὸ περισπούδαστον νέον τοῦτο ἔργον «τοῦ ἀποκτήσαντος ἐν τῇ Βυζαντολογίᾳ ἠχηρὸν ὄνομα» λογίου Ἱεράρχου, καὶ συγχαίρει αὐτῷ θερμῶς.

ΤΡΑΧΕΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Μετὰ πολύμηνον νόσον ἀπεβίωσεν ἐν Χάλκῃ τῇ 6 Ἰουλίου ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἐπίσκοπος Τραχείας Ἀλέξανδρος Ζῶτος. Ἡ κηδεία αὐτοῦ ἐγένετο ἐκκλησιαστικῇ δαπάνῃ ἐν τῷ ἐν Χάλκῃ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Προεξῆρχον οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολῖται Πριγκηποννή-

σων Θωμᾶς, Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος καὶ Χριστουπόλεως Μελέτιος. Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἀντεπροσώπευσεν ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαοδικείας Δωρόθεος. Παρέστησαν Μητροπολῖται, Ἐπίσκοποι, καὶ ἄλλοι κληρικοί, Ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας, ὑπάλληλοι τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, καὶ πλεῖστοι ἔγκριτοι ὁμογενεῖς. Ὡσαύτως παρέστησαν ὁ Σχολάρχης, οἱ Καθηγηταὶ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σολῆς, καὶ μαθηταὶ αὐτῆς, οἵτινες ἐν τῷ Ναῷ καὶ μέχρι τοῦ τάφου περιεκύκλουν τὴν σορόν. Τὸν ἐπικήδειον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ ὑπογραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολογιώτατος Διάκονος Ἀδαμάντιος. Ἀπὸ μέρους τῶν μαθητῶν τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς προσεφώνησεν ὁ ἱεροσπουδαστὴς Χαρίσιος Λιούλιας. Ὁ νεκρὸς τοῦ ἀειμνήστου ἐτάφη ἐν τῷ κοινοτικῷ Νεκροταφείῳ Χάλκης.

Ὁ ἀείμνηστος ἐγεννήθη ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ 1871. Ἀνῆκεν εἰς ἔγκριτον ἠπειρωτικὴν οἰκογένειαν. Λαβὼν τὴν πρώτην παίδευσιν ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ, εἰσήχθη τῷ 1888 εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολήν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1896. Εἰσῆλθεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἐγγάμου κλήρου. Ἀφιέρωσεν ἑαυτὸν μᾶλλον εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἔργον. Οὕτως ἐδίδαξεν ἐν τῷ Λυκείῳ Πέραν καὶ διηύθυνεν αὐτό. Ἐδίδαξεν ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ Ζαππείῳ Παρθεναγωγείῳ. Παραλλήλως διετέλεσε Προϊστάμενος τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Χίων ἐν Γαλατᾷ. Ὡς τοιοῦτος δὲ ἐτιμήθη ἀπὸ μέρους τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ΄ διὰ τοῦ ὀφφικίου τοῦ Μεγάλου Κατηχητοῦ. Ἀργότερον πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ μετέβη εἰς Βερολῖνον καὶ Μόναχον, ὅπου ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας. Ἔν τε Βερολίνῳ καὶ Μονάχῳ διετέλεσε καὶ Προϊστάμενος τῶν αὐτόθι ὁμογενῶν κοινοτήτων. Ἐπανελθὼν ἐκ Μονάχου διωρίσθη τῷ 1920 Σχολάρχης τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑπηρετῶν ἐστερήθη τῆς συντρόφου αὐτοῦ, ἀποβιωσάσης μετὰ μακρὰν νόσον. Μετὰ πενταετῆ δόκιμον σχολαρχίαν ἀποχωρήσας τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς διωρίσθη Ἀρχειοφύλαξ τῶν Πατριαρχείων. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1927 ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Γ΄ ἐξελέγη Βοηθὸς Ἐπίσκοπος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου Ἀποστόλου ὑπὸ τὸν ψιλὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἁγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Τραχείας. Μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ μεταβῇ εἰς Ρόδον καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἐπισκοπικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, γενομένην ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὰ Θεοφάνεια τοῦ 1928 ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, παραμένων ὡς Ἀρχειοφύλαξ τῶν Πατριαρχείων. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξελέγη Καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς Θεολογίας ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστιμίου Βαρσοβίας, καὶ διωρίσθη συγχρόνως Ἀποκρισιάριος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρὰ τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐν Πολωνίᾳ Ἐκκλησίᾳ, παραμείνας αὐτόθι μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1931. Ἐπανελθὼν ἐνταῦθα διωρίσθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους Σχολάρχης τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς. Μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, τὸν Μάρτιον τοῦ 1932 διωρίσθη Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀπὸ ὀκταμήνου ἀσθενήσας ἐφησύχαζεν ἐν Χάλκῃ.

Τὸν ἀείμνηστον διέκρινεν ἐμφάνισις ἀριστοκρατική, λεπτότης καὶ ἀξιοπρέπεια. Ἦτο κοινωνικός, εἰλικρινὴς καὶ φιλάνθρωπος. Ὡς διδάσκαλος ᾐσθάνετο ἀγάπην

πρὸς τὸ ἔργον του καὶ ἰδιαιτέραν στοργὴν πρὸς τοὺς μαθητάς του. Ὁ θάνατός του ἐπελθὼν μάλιστα προώρως προὐξένησεν εἰς πάντας βαθεῖαν λύπην.

Τοῦ ἀειμνήστου Ἐπισκόπου Τραχείας Ἀλεξάνδρου εἴη αἰωνία ἡ μνήμη!

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἡ ἐν Χάλκῃ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ ἔχουσα ὑπ' ὄψει ὅτι οἱ ἐκ διαφόρων Γυμνασίων τοῦ ἐξωτερικοῦ προερχόμενοι μαθηταὶ κατατασσόμενοι εἰς ἀνάλογον πρὸς τὰ μορφωτικὰ αὐτῶν προσόντα τάξιν αὐτῆς χωλαίνουσιν ἐν τῇ παρακολουθήσει ὡρισμένων μαθημάτων, λόγῳ διαφορᾶς τοῦ Προγράμματος, ὥρισε πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν τῶν ἀλλοδαπῶν μαθητῶν, ὅπως τοὐντεῦθεν γίνωνται δεκτοὶ μόνον εἰς τὴν πρώτην τῆς Σχολῆς τάξιν. Διὰ τοὺς τοιούτους μαθητὰς ἀπαιτεῖται ἐνδεικτικὸν Β' τάξεως ἑξαταξίου Γυμνασίου.